ספרים נוספים · קונטרסים

הלבוש והקישוט מזוית יהודית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הלבוש והקישוט מזוית יהודית

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הלבוש-והקישוט-מזוית-יהודית/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמות 5
השיר והשבח לחי העולמים 5
התודה והברכה 5
פרק א' - מצוות סדר ונקיות הגוף והבגדים לכבוד השי"ת 6
סדר ונקיון הגוף והבגדים לשם שמים מצוה גדולה וחשובה 6
בני התורה צריכים ליזהר ביותר בנקיון הגוף והבגדים 7
פרק ב' - איסור הסלסול בשערו והקישוט בבגדיו 10
בענין איסור "ובחוקותיהם לא תלכו" בגידול השיער לנוי וליופי 10
בענין חציצה בתפילין בגידול שיער הראש 11
המסלסל בשערותיו או מתנאה בגופו ובבגדיו עובר על איסור "לא ילבש" 12
ריבוי השיער הם כוחות הדינים וצריך למהר לגלחם 13
פרק ג' - איסור הסתכלות במראה לצורך קישוט גופו וסלסול בשערו 14
המסתכל במראה כדי לקשט ולייפות עצמו עובר על איסור "לא ילבש" 14
המסתכל במראה לקשט גופו ולסלסל בשערו - גורם רעה לעצמו ברוחניות ובגשמיות 16
פרק ד' - האיסור להתבשם כדי להתקשט ולהתנאות 17
המבשם עצמו כדי להתקשט ולהתנאות עובר על איסור "לא ילבש" 17
פרק ה' - הרעות הנגרמות מהסלסול בשערו והקישוט בבגדיו 21
המתקשט בבגדיו ומסלסל בשערו - מגרה יצה"ר בעצמו 21
דרך היצה"ר להחטיא את האדם ע"י קישוט גופו וסלסול בשערו 23
גידול השיער לנוי ויופי הוא דבר מתועב ודרך שחץ וגאוה 25
חובת ההורים והרבנים להשגיח על הבחורים שלא יגדלו שערות ראשם לנוי ויופי 26
בני התורה צריכים ליזהר ביותר מסלסול השיער וקישוט הבגדים מפני חילול ה' .. 27
אין התורה מתקיימת במי שמתגאה ומתקשט ביופיו 29
המתקשט ומתנאה בבגדיו מחלל שם שמים 31
המתקשט ומתנאה בגופו ובבגדיו גורם להיכשל בעבירות ומידות רעות 32
פרק ו' - בגנות ורעת המותרות ובפרט המלבושים וכדו' 34
המותרות פוגעות בלימוד התורה ועבודת ה' 37
הדרך להשגת השלמות - ע"י הסתפקות במועט 38
העיקר לקשט את הנשמה הנצחית ולא את הגוף והלבוש הזמני 39
להתרחק ממותרות והתפארות המלבושים מפני אבלות החורבן 41
ריבוי המותרות וקישוט המלבושים גורמים רעות וצרות לעמ"י 41
פרק ז' - האדם ניכר בלבושו 42
לבוש כשר וצנוע – הגנה בפני השפעות רעות 42

שלא שינו את לבושם - שמירה בפני
היצה"ר 43
תכליתו ומהותו של לבוש האדם 45
בגדים מכובדים אך לא מפוארים 46
האופנות המתחלפות הם כאבק בגלגלי
המרכבה 48
מה מסמלים הבגדים ההדוקים? 49
איסור לבישת בגדים מהודקים 49
מה מסמלים נעלי עקב? 50
פרק ח' - שלש אגרות לבן תורה החפץ
בדרך האמת 51
הכובע [שלא] קובע! 51
הבגד עושה את האדם? 52
הערכה לפנימיות האדם ולא ללבושו
החיצוני 53
שכר ומעלת המתלבש כמנהג היראים
והשלמים 55

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) **ל הרב אליהו עבוד שליט"א**

לקט מדברי חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים זצ"ל וכן רבני דורינו שליט"א על מהותו והשפעתו של הלבוש והקישוט על האיש היהודי בהלכה מוסר והשקפה

נלקט ונערך ע"י הצב"י אליהו בן מו"א ר' מאיר הי"ו
ניתן להשיג את החוברת: 02-5868503 , בירושלים: 02-5838071 ובארגון "ישיחנה", טל: 0573-121111

הקדמות

השיר והשבח לחי העולמים

שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו. ושם חלקנו מיושבי בית המדרש וזיכנו להוציא לאור חיבור זה בס"ד.

יהי רצון שנזכה יחד עם כל בית ישראל ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד התורה הקדושה באהבה, וכל מעשינו יהיו לשם שמים לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות נחת רוח לבוראנו.

יהי רצון שזכות הלימוד והחיזוק בקונטרס יהיה לאקמא שכינתא מעפרא ולעילוי שכינת עוזנו ולקירוב הגאולה בנחת וברחמים במהרה בימינו אמן. וכן להצלחת כל עם ישראל ברוחניות וגשמיות ולעילוי נשמת כל הנפטרים בעם ישראל
ת.נ.צ.ב.ה.

התודה והברכה

לרבנים החשובים שליט"א על העידוד והחיזוק והעצות המחכימות בהוצאת חיבור זה לאור, והסכמתם בחפץ לב להעתיק מספריהם הנפלאים.

לרבני הארגון החשוב "משמרת החיים" [לחיזוק הקדושה והצניעות וטהרת עם ישראל. טל: 0573-100170]

למחבר הספר הנפלא "עצמותי תאמרנה" - שפת הגוף כהלכה, וחוברת מח"ר יהיה מאוחר [היוצאת לאור ע"י ארגון מח"ר "המרכז למודעות חרדית" - להגברת הזהירות מהשפעות הרחוב ותרבות המערב. טל: 0573-102644]

למחבר הספרים הנפלאים "חייך לנער", "פלא אדם" ועוד [היוצאים לאור ע"י ארגון "ישיחנה" - ליעוץ והכוונת הורים וצעירים בלבטי החיים, גיל ההתבגרות, וכיוצ"ב. טל: 0573-121111]

יה"ר שחפץ ה' בידם יצלח להמשיך בזיכוי הרבים, ובחיזוק ושמירת קדושת וטהרת עם ישראל, ובחינוך והכוונה ע"פ השקפת התורה בדרכי אבותינו ורבותינו, ובקרוב הגאולה במהרה בימינו אמן.
בברכת התורה, המחבר.

פרק א' - מצוות סדר ונקיות הגוף והבגדים לכבוד השי"ת

סדר ונקיון הגוף והבגדים לשם שמים מצוה גדולה וחשובה

חז"ל אומרים: תניא רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו שנאמר (משלי טז) "כל פעל ה' למענו" (שבת דף נ:). כלומר שצריך האדם לרחוץ עצמו לכבוד קונו כדכתיב (בראשית ט) "כי בצלם אלוקים עשה את האדם" (רש"י שם). [וכן פסק הרמב"ם (הל' תפילה פ"ד ה"ג)].

ומעשה בהלל הזקן בשעה שהיה נפטר מתלמידיו [נפרד מלימודו עמהם בבית המדרש] היה מהלך עמם, [והם היו מלוים אותו לכבודו, וכשראוהו שהוא ממהר לדרכו] היו אומרים לו תלמידיו להיכן אתה הולך? אמר להם לעשות מצוה.
שאלוהו [את הלל הזקן] וכי מה מצוה זו? אמר להם לבית המרחץ אני הולך. אמרו לו וכי מצוה היא זו? אמר להם הן [כן], ומה אם איקונין [דמות צורתן] של מלכים שמעמידים אותם בבתי טרטיאות ובבתי קרקסאות, מי שנתמנה עליהן הוא ממרקן ושוטפן והם מעלין לו מזונות, [מפרנסים אותו בכבוד], ולא עוד אלא שהוא מתגדל עם גדולי המלכות [שזוכה לעושר וכבוד מפני תפקידו שמגדל ומרומם את כבוד המלך], אני שנבראתי בצלם ובדמות שנאמר "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", על אחת כמה וכמה [שצריך לרחוץ עצמו לכבוד הבורא]. (ויקרא רבה לד, ג)
ובכלל מצות "והתקדשתם והייתם קדושים" (ויקרא יא, מד) הוא לדאוג לניקיון הבגדים ורחיצת הגוף וניקוי הזיעה והלכלוכים (הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פרק לג). ובכלל מצות "קדושים תהיו" הוא הנקיות בידיו וגופו (הרמב"ן ויקרא יט, ב). וצריך ליזהר שיהיה גופו נקי ולא מזוהם וירחץ פניו ידיו ורגליו, ולעיתים ירחץ כל גופו. וכל הנזהר בדברים האלו לשם מצוה ולא כדי להתקשט ולהתגאות, אע"פ שדברים אלו נראים כמו גאוה, כיון שכוונתו לשם שמים יש בזה מצוה גדולה (ארחות צדיקים שער הגאוה)
וחיוב גדול על האדם לעיין בבגדיו היטב שיהיו נקיים אפילו שלא בזמן התפילה [וכ"ש בזמן התפילה], שאין הקדושה שורה במקום מטונף ומלוכלך (קב הישר פרק מו). ובגדים

שאינם נקיים מעכבים את האדם לקבל את ניצוצות הקדושה ושפע הארה וקדושה מלמעלה (יסוד יוסף פרק פב).

אמר שמואל: אדם שאינו נזהר בנקיות ורחיצת גופו ובגדיו, עלול לגרום לעצמו נזק בגוף ובנפש ח"ו, ועל כן יש ליזהר בדברים אלו שיש בהם גם תועלת לבריאות הגוף והנפש (נדרים דף פא. ע"פ המפרשים שם).

ואמר רבי פנחס בן יאיר: תורה מביאה לזהירות וזהירות לזריזות וזריזות מביאה לידי נקיות (ע"ז דף כ:). כי החושש על נקיות נשמתו הוא חושש ודאי גם על נקיות גופו ובגדיו שהם תכשיטיה של הנשמה. והוא דבר שכלי שצריך אדם חכם לנהוג בנקיות שלא ידמה לבהמה (היעב"ץ בהגהותיו שם).

גם מדרך ארץ הוא לראות שיהיה גופו נקי תמיד מכל לכלוך וזוהמא, הן אברים הגלויים הן אברים הנסתרים לכבוד קונו, כיון שהגוף הוא נרתיק הנשמה. וזולת זה הטעם הוא בטבע, שנקיות הגוף מביא לידי התעוררות נקיות הנשמה וכשאינו נקי נמשל לבהמה. ויראה שלא יאכל מאכל שיצא ריח מפיו שלא ימאס אצל בני אדם ואם ריח רע נודף ממנו ישתדל להתרפאות ממנו. ולפרט כל עניני דרך ארץ אי אפשר, אלא ישמע חכם ויוסף לקח. (השל"ה הקדוש ח"א שער האותיות ערך דרך ארץ ד"ה עוד)

וע"כ יש ליזהר ברחיצת הגוף, ונקיון הבגדים והחלפתם מידי יום ביומו [או כפי הצורך]. ובפרט: א) בימי הקיץ החמים שהזיעה ניגרת. ב) באיזורים חמים שיש לחות. ג) מי שטבעו להזיע הרבה. ובמקום הצורך ראוי גם להשתמש בתכשירים המונעים את ריח הזיעה [באופנים המותרים הנזכרים להלן בפרק ד'] (הזהרו בכבוד חבריכם עמ' שלח).

וכן יש ליזהר בנקיון הפה מריחות לא נעימים שלא לגרום מיאוס ואי נעימות לזולת [ובפרט קודם התפילה ואמירת הברכות, כדי להזכיר את שם ה' בקדושה וטהרה ונקיות (שו"ע סימן ד סעיף יז, ומשנ"ב וכה"ח שם)].

ודברים אלו מלבד שהם טובים בשביל רפואת הגוף יש בהם גם מצוה לכבוד קונו (בן איש חי פרשת תולדות סעיף יח). וכן יש לסדר זקנו ופיאותיו להעמידם על מכונם כראוי שהוא בכלל "זה אלי ואנוהו" (שו"ת יד חינוך בסוף הספר בהגהותיו על השו"ע, והובא בפסקי תשובות סימן ד אות ו).

בני התורה צריכים ליזהר ביותר בנקיון הגוף והבגדים

ובפרט תלמידי חכמים ובני תורה צריכים ליזהר בדברים אלו ביותר, כדברי רבי יוחנן שאמר "כל תלמיד חכם שיש לו רבב [כתם] על בגדו חייב מיתה" שנאמר (משלי ח) "כל משנאי אהבו מות", אל תקרי משנאי אלא משניאי (שבת דף קיד.). כיון שממאסין עצמן

בעיני הבריות, הבריות אומרים אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים ומגונים, נמצא זה משניא את התורה (רש"י שם). ולכן צריך התלמיד חכם להיות חשוב והגון לכבוד תורתו, ורבי יוחנן קרא לבגדיו "מכבדותיה" (שם קיג:). ומלבוש התלמיד חכם צריך שיהיה מלבוש נאה ונקי ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצ"ב, ולא ילבש לא מלבוש מלכים ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו אלא בגדים בינונים נאים (הרמב"ם בפ"ה מהלכות מדע הלכה ט).

וכן כל אדם צריך ליזהר בדברים אלו, אלא שתלמידי חכמים מוזהרים על זה ביותר (פלא יועץ ערך נקיות, וארבעה טורי אבן על הרמב"ם הלכות דעות פ"ה הלכה ח). ו"בני תורה" [בפרט הלומדים בתלמודי תורה, ישיבות וכוללים] דינם כתלמידי חכמים בענינים אלו שצריכים ליזהר בענינים אלו ביותר (אור לציון – מוסר, תורה מאמר ח, וטובך יביעו ח"ב עמ' שג בשם הגר"יש אלישיב שליט"א, והגר"ח קנייבסקי שליט"א במכתבו אלי משנת תשס"א). וכל בן תורה הינו כתלמיד חכם כלפי בעלי בתים, וכן כל אדם שומר תורה ומצוות נחשב כתלמיד חכם כלפי ציבור שאינם שומרי תורה ומצוות, וכן כל בן תורה נחשב כתלמיד חכם כלפי אשתו וילדיו (הגר"א רוט שליט"א בספרו ואתה קדוש עמ' סז)

שכן חילול ה' נמדד ביחס למה שהעם מחזיקים ומחשיבים את האדם, וכיון שמחזיקים את בני התורה ואת שומרי התורה והמצוות כאנשים שאמורים לשמש דוגמא חיובית, יש ליזהר בכל הענינים שיש בהם חשש חילול ה' ולהחשיב את עצמם כתלמידי חכמים (כמבואר במסילת ישרים פרק יא, ובספר 'דבש לפי' להחיד"א מערכת ח אות טו"ב).

ובפרט בדורות הללו צריכים זהירות גדולה ושמירה יתירה כי בעוונותינו רבו המתפרצים שנפשם שוקקה לדבר תועה על התלמידי חכמים ועל יראי השם וחושבי שמו, ואפילו אם יהיו כל מעשיהם כמלאך ה' צבאות ולא יכשלו בשום דבר קטן או גדול, יחשדוהו במה שאין בו, ויפערו פיהם להיות מלעיבים במלאכי האלוקים, ועל כן יש להשתדל בכל עוז ותעצומות להתרחק מדברים הגורמים חילול ה' ולהשתדל לקדש שם שמים ברבים (הגר"א פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ ערך חילול ה').

דברים אלו [על שמירת הגוף והנקיון לכבוד השי"ת] נלמדים גם מציווי התורה "לא תתגודדו" (דברים יד,א) ואחד מטעמי המצוה, לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויים להיות נאים ולא גדודים [שרוטים בשריטות] ומקורחים (רש"י שם). ומכאן רואים את החובה הגדולה המוטלת על כל אדם ובפרט על בני תורה להיראות בצורה נאה, נקיה ומכובדת כדי לקדש שם שמים בעיני הבריות.

וכפי שהדגיש מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א לאחרונה כמה וכמה פעמים את האיסור החמור על בן תורה לצאת לרחובה של עיר עם רבב [כתם] על בגדו באומרו שאנו מחוייבים להצטייר בעיני הבריות כאנשים נימוסיים והגונים ונקיים מכל רבב ושמץ של עוולה [הן בענינים רוחניים הן בענינים גשמיים], כדי להקהות את עוצמת ההסתה הפרועה המשתוללת בחוצות, ובכדי לקדש שם שמים עד שכל הטועים והרחוקים משמירת תורה ומצוות יווכחו לדעת שאין כמו יהודי שומר תורה ומצוות, היודע להתנהג בנימוס ודרך ארץ ומידות טובות וירי"ש טהורה ועל זה נאמר "ישראל אשר בך אתפאר" (הגר"י זילברשטיין שליט"א בספרו טובך יביעו ח"ב עמ' שג).

ובאמת כל המתבונן בתורה מגלה כי מצוות רבות נועדו – על פי הפשט, לשמר את יופיו הטבעי של היהודי ולהזכירו בכל כי בן מלך הוא. כלומר, לא רק שלא קיים בתורה שום זלזול במראה הגוף, אלא היא אף אוסרת על היהודי להשחית את מראה גופו אפילו בזמנים קשים בהם הוא חש צורך לעשות זאת. למשל, בעת אבלות על המת, הצטווינו בתורה שעל אף כאבנו הרב, אל לנו ללמוד מאומות העולם המתגודדים ברמחים, שורטים ופוצעים את עצמם, או מגלחים את שערותיהם כדי לכער את מראם לשם ביטוי הצער.

אלא: "בנים אתם לה' אלהיכם! לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בן עיניכם למת, כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה". כלומר, בני מלך אתם! ואינכם רשאים לנהוג בזולות כאחד האזרחים הפשוטים. שהרי כבודכם, כבוד המלך הוא. עליכם לייצגו בכבוד באמצעות הופעה נאה, מכובדת ושלימה.

ומה שמובא בזוה"ק ובמאמרי חז"ל ראשונים ואחרונים, ובספרי הפוסקים (המובאים בחיבור זה) שע"י הסלסול בשערו וקישוט גופו מגרה בעצמו יצה"ר ועובר על "לא ילבש", היינו דוקא בריבוי הסלסול בשערו והקישוט וההתנאות בבגדיו וגופו כמעשה הנשים, אבל לא באו חז"ל לאסור על האדם לגמרי לתקן גופו, שהרי אסור לילך מגונה אלא צריך לילך בסדר ונקיות (מעם לועז וישב פל"ז פ"ב, והחפץ חיים בקונטרס תפארת אדם פ"ו בהערה).

וכן מה שאסרו הפוסקים הסתכלות במראה מדין "לא ילבש", [וכן מה שמובא בזוהר הקדוש שהמסתכל במראה מעורר רוחות רעות], (כנ"ל פרק ג'), כל זה דוקא כשעושה זאת להתנאות ולהתקשט בגופו ובגדיו ולסלסל בשערו כמעשה הנשים, אבל אם עושה כן כדי שלא יהיה לכלוך בבגדיו ולא יהיה מרושל בבגדיו והופעתו בפני הבריות מותר, ואף מצוה יש בזה שנזהר בנקיות גופו ובגדיו לכבוד בוראו (כמובא בתחילת פרק זה), ובפרט תלמידי

חכמים צריכים ליזהר בזה יותר שלא יהיה כתם ולכלוך על בגדיהם, במיוחד בזמן הזה שכבוד התורה ירד עשר מעלות אחורנית בעוה"ר, חובה עלינו להקפיד על כבוד התורה ולקדש שם שמים (תפארת ישראל על המשניות ע"ז פ"ב משנה ה אות יב, וטהרת הקודש מאמר שמירת הברית פרק י, וכן מבואר בדברי הפוסקים הנ"ל בפרק ג'). (הרה"ג זמיר כהן שליט"א בספרו מפתחות לחיים עמ' 158)

פרק ב' - איסור הסלסול בשערו והקישוט בבגדיו

בענין איסור "ובחוקותיהם לא תלכו" בגידול השיער לנוי וליופי

נפסק להלכה שאסור ללכת בחוקות הגויים ואסור להתדמות להם ובכלל זה אסור לאדם לגדל ציצת [שיער] ראשו כמו ציצת ראשם, ולא יגלח ראשו מן הצדדים ויניח שער באמצע כמו שהם עושים, וזהו שנקרא בלורית, ולא יגלח שער מכנגד פניו ויניח פרע מאחוריו כמו שהם עושים (הרמב"ם בהלכות עבודה זרה פרק יא הלכה א, ומרן השו"ע יו"ד סימן קעח סעיף א).

ונחלקו הפוסקים באופן איסור גידול השיער, שלדעת הרמב"ם האיסור הוא באחת משני אופנים, או שמגלח מן הצדדים ומניח שיער באמצע, או שמגלח השיער מלפניו מאוזן לאוזן ומניח הפרע מאחוריו. ולדעת רש"י האיסור רק באופן שהוא מסתפר מלפניו ומניח שיער אחורי ערפו (מרן הב"י שם). נמצא שלדעת מרן הבית יוסף בגידול השיער כנגד פניו לנוי וליופי, אם אינו מגלח מן הצדדים אין בזה איסור כלל אפי' לדעת הרמב"ם, אם לא עושה כן כדי להתדמות לגויים (הפר"ח בקונטרס מים חיים על הרמב"ם שם, ושו"ת בית יהודה עייאש ח"ב סימן צה, וזבחי צדק בקונטרס הנדפס בסוף ספר גדולות אלישע, ושו"ת יחו"ד ח"ב סימן א).

אולם ישנם פוסקים רבים הסוברים [שגם לדעת הרמב"ם] יש איסור "בחוקותיהם לא תלכו" בגידול השיער לנוי וליופי אפי' בלא גילוח מהצדדים, והוא דרך שחץ וגאוה (הב"ח והט"ז, והפרישה, והבאר היטב, והחיד"א בברכי יוסף, והשולחן גבוה שם, ושו"ת דעת סופר או"ח סימן ה, ושו"ת קרן לדוד גרינוולד או"ח סימן י, ושו"ת פאת שדך ח"ג סימן סג, ושו"ת מנחת יצחק ח"ח סימן ד, ושו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן מב, ושו"ע המקוצר להגר"י רצאבי חיו"ד הלכות חוקות העמים סעיף ג).

וכבר כתבו הפוסקים שאותם הדברים שאסרו חז"ל מחמת חוקות העכו"ם, אע"פ שאין הגויים נוהגים עכשיו בהם במקצת מקומות, אסור לישראל לנהוג בהם, כיון שכבר היה קבוע חוק זה לשם הדת שלהם, נראה כמודה להם ולתורתן אם נוהג כאותם מנהגים

שהיה להם חוק מקדם (הב"ח יו"ד סימן קעח ד"ה וכ"כ הרמב"ם, ושו"ת הרדב"ז ח"ד סימן כא, ודרכי תשובה יו"ד סימן קעח סקט"ו וסקכ"ב, ומשנת חכמים חאניז מצוה מה).

העולה מכל האמור: יש מחלוקת בפוסקים באיזה אופן יש איסור ובחוקותיהם לא תלכו בגידול השיער, ונתבאר שלדעת פוסקים רבים אסור לגדל שיער הראש לנוי ויופי אף בלא גילוח מן הצדדים, משום איסור "ובחוקותיהם לא תלכו".

ועל כן אף שיש פוסקים הסוברים שאין איסור בגידול השיער לנוי וליופי אם אינו מגלח מהצדדים (כנזכר לעיל), מכל מקום בודאי טוב ונכון לחוש לפוסקים הסוברים שגם באופן זה יש איסור בחוקותיהם לא תלכו, בגידול השיער לנוי וליופי, ובפרט שהוא דרך שחץ וגאוה ונעשה כסרסור לדבר עבירה, ויש לאסור זאת לגדר וסייג, ועל כגון זה נאמר "ויאמר לקוצרים ה' עמכם", ובפרט לבני תורה הצריכים לקדש עצמם במותר להם, ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב (הגר"ע יוסף שליט"א בשו"ת יחו"ד ח"ב סימן א).

בענין חציצה בתפילין בגידול שיער הראש

נחלקו הפוסקים האם בגידול שיער כנגד פניו [בלורית] יש חציצה בתפילין, שיש אומרים ששיער ארוך הגדל במקומו אינו חוצץ כיון שנחשב "בין עיניך" ורק שיער שאינו במקומו חוצץ (הפמ"ג באשל אברהם סימן כז אות ד, ועיקרי הד"ט סימן ב אות פג, ושו"ת יחו"ד ח"ב סימן א, בשם שו"ת פני אריה סימן ו, ושו"ת עזרת ישראל סימן צא, ושו"ת ארץ צבי סימן ו). אמנם יש אומרים שבגידול שיער כנגד פניו, מלבד איסור בחוקותיהם לא תלכו, יש בו איסור נוסף שהשיער הארוך חוצץ בתפילין של ראש, והמניח תפילין על שערות מרובות כאילו מניח התפילין על כובע עב שבראשו והוי חציצה, (מחצית השקל סימן כז סק"ד, ופתח הדביר שם סק"ג, ופתחי עולם שם אות ו, וקיצור שו"ע סימן י אות ו, ובן איש חי ש"ר פרשת חיי שרה אות ה, ומשנה ברורה סימן כז סקט"ו, והחתן סופר ח"א שער הטוטפות סימן כז בהערה, ושו"ת דעת סופר או"ח סימן ה, ושו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן כז אות ו, וח"ה סימן מה, ושו"ת קרן לדוד סימן י, וסימן כב, ושו"ת מנחת יצחק ח"ח סימן ד, ושו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן מב, ופסקי תשובות סימן כז אות י).

ובפרט שמחמת ריבוי השערות גם קשה לצמצם שיהיו התפילין מהודקים ומונחים על מקומם כדין (משנה ברורה שם). ונמצא שבגידול השיער כנגד פניו [בלורית] יש בזה חשש ביטול מצות עשה דאורייתא של תפילין בכל יום מחמת החציצה, וכן חשש ברכה לבטלה לנוהגים לברך על תפילין של ראש ברכת על מצות תפילין (החתן סופר שם, ושו"ת קרן לדוד שם).

העולה מכל האמור: יש מחלוקת הפוסקים אם יש חציצה בגידול שיער הראש, ולדעת רבים מהפוסקים – בגידול השיער יש חציצה לתפילין וחשש ביטול מצות עשה דאורייתא בכל יום, וחשש ברכה לבטלה – לנוהגים לברך על תפילין של ראש, ועל כן ראוי ליזהר בזה ולהתרחק מגידול השיער, ולקיים מצות התפילין כראוי לכל הדעות - ''וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך''.

ולדאבוננו רבתה המכשלה ונתפשט נגע הצרעת של העוון הנמאס והמעורר גועל נפש של מגדלי בלוריות, ודוקא במקום הנחת תפילין הקדושים שיש בהם יחודו ואחדותו יתברך שמו וקבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. והוא דרך שחץ וגאוה ויש בזה חילול ש''ש גדול. והעולה על כולם ביטול מצות עשה של תפילין והרי זה בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין ח''ו. ומה יענו ליום פקודה [מגדלי הבלוריות] כשישאלו אותם בבית דין של מעלה מדוע לא קיימו מצות תפילין כראוי?.

יתר על כן הרי בזה שאנו מניחים תפילין כראוי אנו זוכים להתעטר ולהתפאר בכתר מלכו של עולם ולדמות צורה ליוצרה שכביכול גם הקב''ה בכבודו מניח תפילין שכתוב בהם ''מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ובהנחת התפילין מראים שאנו מובדלים מכל חוקות הגויים. ועל ידה אומות העולם יראים מישראל שנאמר ''וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'', ואילו זה שעושה בשאט נפש והולך בבלורית שהוא חוקות הגויים הרי גורם קטרוג ח''ו, ואיך לא ירא האדם ויפחד לפגום בקדושת התפילין, ובמקום להמשיך שפע של קדושה ע''י מצות התפילין גורם לתת כח וחיות לסט''א והמשחיתים ח''ו. ועל כן כל איש ירא וחרד מאימת הדין הנורא ימנע ויתרחק מעוון זה כמטחוי קשת ולשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב בעוה''ז ובעוה''ב. (האדמו''ר מביאלא זצ''ל בספרו חלקת יהושע מאמר רביעי אות ג)

המסלסל בשערותיו או מתנאה בגופו ובגדיו עובר על איסור "לא ילבש"

אסור לאיש להתנאות בתיקון וקישוט גופו כאשה בכל דבר שדרך הנשים להתקשט בו אם כוונתו לנוי וליופי, משום איסור ''לא ילבש גבר שמלת אשה'', שדבר זה מעורר הטבע לעבירה ח''ו (הרמב''ם בספר המצוות, מצוות לא תעשה מצוה מ, והחינוך מצוה תקמב-תקמג. וכן מתבאר מדברי הפוסקים ביו''ד סימן שפב, וכן מדברי הפוסקים שהובאו להלן פרק ג' לענין איסור הסתכלות במראה, וכן מדברי הפוסקים שהובאו להלן פרק ד' לענין האיסור להתבשם כדי להתקשט ולהתנאות, והוא הדין בכל כיוצ''ב). ולפ''ז אסור לאיש להתקשט ולהתנאות בגופו או בבגדיו או לסלסל בשערו משום איסור ''לא

ילבש'' (יערות דבש ח''א דרוש ב ד''ה אחשה, והפלא יועץ ערך יופי, ושו''ת פאת שדך ח''ג סימן סג, ושו''ת אגרות משה יו''ד ח''ב סימן סא).

אמנם לא באו חז''ל לאסור על האדם לגמרי לתקן גופו ובגדיו, כי בודאי צריך להתנהג בסדר ונקיון בגופו ובגדיו (כמובא לעיל פרק א'). אלא עיקר האיסור הוא ריבוי הקישוט והסלסול שהוא מדרכי יצה''ר והוא נכלל בלאו של ''לא ילבש'', כמבואר בגמ' (שבת דף נ:) שמותר לגרר מכה שעל בשרו משום צערו אבל בשביל ליפות עצמו אסור משום ''לא ילבש''. וגם לדעת המתיר לרחוץ גופו אף שמתנאה בכך, הוא רק מפני שעושה כן לכבוד קונו מה שאין כן אם כוונתו להתנאות ולהתקשט בודאי אסור (החפץ חיים בקונטרס תפארת אדם פ''ו).

ריבוי השיער הם כוחות הדינים וצריך למהר לגלחם

הדינים נאחזים בשערות ואין האדם נטהר עד שיגזזו ממנו את שערותיו, וע''י שגוזז שערותיו ממתיק את הדין (זוה''ק ויקרא דף מח:). וכיון ששערות הראש הם בחינת דין לכן צריך לספר שערות הראש בסוד ''ואיש כי ימרט ראשו טהור הוא'' (רבנו האריז''ל בשער המצוות פרשת קדושים על הפסוק ''לא תקיפו ''). וע''פ הסוד יש קפידא גדולה אם האדם מגדל שיער ראשו, וע''כ יש ליזהר לגלח השערות כדי להעביר את כוחות הדין (הגאון רבינו יוסף חיים זצ''ל בספרו בניהו על תיקוני הזוהר דף פט, ושו''ת תורה לשמה סימן שפח).

וכיון שע''פ הסוד השערות הם בחינת דינים – ראוי לגלחם כל ערב שבת כדי שלא לגרום רעה לעצמו לתת כח לזרים לשלוט עליו ח''ו, ואם אין באפשרותו לגלחם כל ער''ש, לפחות יגלחם כל שבועיים לבחור הרע במיעוטו (הגר''א פאפו זצ''ל בספרו פלא יועץ ערך גילוח). ועכ''פ לכל היותר יזהר לגלח את השערות משלשים יום לשלשים יום. וכל שלא שהה יותר משלשים יום אין בזה חשש ע''פ הסוד ולא נחשב ניוול. אמנם מי שלא גילח שערו מחמת איזה סיבה ועבר עליו יותר משלשים יום הרי זה נחשב שהוא דרך ניוול (ספר בניהו שם, ושו''ת תורה לשמה שם).

וצריך אדם להרחיק המותרות עד למאוד, וכבר אמרו הטבעיים כי השערות הם מותרות הלחות שיש בגוף, ולכך בכל מקום שרבו הלחות ירבו שערות. ולכך אמרו על שיער הראש שגדלים בשטות, כי כבר נודע כי כל מותרות בטבע הוא מפאת שטות, כי מה שהוא יותר מכפי מדות אדם, הטבע פועל בו ללא צורך והוא לא בגדר חכמה ונקרא שוטה. וכללו של דבר שערות האדם הם לריבוי ומותרות לחה בגוף. ולכן הנזיר כאשר יעברו ימי נזרו יגלח כל שערו לאות כי ימעט המותרות ולא יהיה לו רק הצורך ההכרחי לקיום המין וטבעו. וכן הלויים שהובדלו לה' לשרתו ולשורר בבית ה' צריכים לגלח

שערם וצריך הפרשות מכל מותרות, ולכן כאשר נתקדשו ונתחנכו לשרת בבית ה' גילח משה את שערם (במדבר ח, ז), כדי למעט המותרות ככל האפשר כדי שיהיו מוכנים לקדושה ועבודת ה'. וכן אמרו חז"ל (תענית דף יז.) על מלך שמגלח כל יום כי צריך אזהרה יתירה לבל יתגאל בחמדת מותרות (הגר"י איבשיץ זצ"ל בספרו יערות דבש ח"א דרוש ו ד"ה ונשוב)

פרק ג' - איסור הסתכלות במראה לצורך קישוט גופו וסלסול בשערו

המסתכל במראה כדי לקשט ולייפות עצמו עובר על איסור "לא ילבש"

אסור לאיש להסתכל במראה כיון שהוא מנהג נשים להסתכל במראה לייפות עצמם ויש בזה איסור משום "לא ילבש גבר שמלת אשה" [שמתרגם אונקלוס 'לא יתקן גבר בתיקוני איתתא' לא יתקן האיש את עצמו בתיקוני הנשים] (תוס' ורא"ש ומאירי במסכת ע"ז דף כט., וכן פסקו הטור ומרן השו"ע יו"ד סימן קנו סעיף ב). ואפילו במקום שנהגו גם האנשים להסתכל במראה אסור (שולחן גבוה שם אות ד שכן דעת הראשונים הנ"ל והטוש"ע). אמנם יש אומרים שבמקום שנהגו גם האנשים להסתכל במראה אין בזה איסור "לא ילבש" כיון שאינו מיוחד רק לנשים (מרן הב"י והרמ"א שם בשם הר"ן והריטב"א, ושו"ת יחו"ד ח"ו סימן מט).

ולגבי תלמידי חכמים - במקום שנהגו האנשים להסתכל במראה - נחלקו הפוסקים: יש אומרים שגם תלמידי חכמים נהגו להקל (כנה"ג סימן קנו הגהות ב"י אות ה, ופרי האדמה, ושו"ת יחו"ד שם). ויש אומרים שהחברים [תלמידי חכמים ובני תורה] נמנעים מכך בכל מקום (מרן הב"י, והרמ"א בדרכי משה, וגליון מהרש"א, ומהריק"ש בערך לחם, ומהר"א אזולאי בהגהותיו על הלבוש בסו"ס קנו, וחידושי רעק"א סו"ס קפב, והגר"ח פלאג'י בספרו החפץ חיים סימן קג אות ד), וכן מנהג תלמידי חכמים הגונים לימנע מכך (מהריק"ש בערך לחם שם, ושולחן גבוה שם אות ה).

ומ"מ גם לדעת האוסרים להסתכל במראה, אף במקום שנהגו, כל האיסור דוקא כשמסתכל במראה להתקשט ולהתנאות, אבל אם מסתכל בשביל רפואה [להסתכל בפניו אם הוא חלוש], או כגון שחושש בעיניו, או שמספר עצמו [כדי להסתפר כראוי], או שמסתפר מן העכו"ם בינו לבינו [כדי שהגוי לא יזיקו], או כדי ליראות אדם חשוב [בפני הגויים שלא יעשו לו רעה] מותר (הטור ומרן השו"ע שם).

וכן אם רואה במראה משום שרוצה להסיר לכלוך מראשו או להסיר הכתמים מפניו שלא יתגנה בין הבריות מותר, הואיל ואין כוונתו לייפות עצמו אלא כוונתו רק

שלא יתגנה, ובפרט לתלמיד חכם שאסור שיהיה רבב [כתם] על בגדו (הרמ"א בדרכי משה ובהגהתו על השו"ע, והלבוש, ושיירי כנה"ג, והדרישה, ופרי האדמה, והחפץ חיים פלאג'י שם). וכן המנהג (הרמ"א בהגהתו על השו"ע). והוא הדין מי שיוצא לרחוב וחושש שלא יהיה לכלוך בבגדיו ושלא יהיה מרושל בבגדיו והופעתו בפני הבריות מותר להסתכל במראה, ובפרט לתלמידי חכמים כנ"ל, ובמיוחד בזמן הזה שכבוד התורה ירד עשר מעלות אחורנית בעוונותינו הרבים, חובה עלינו להקפיד על כבוד התורה ולקדש שם שמים (תפארת ישראל על המשניות ע"ז פ"ב משנה ב, ושו"ת יחו"ד שם). אמנם יש לדעת: כי בוחן לבות יודע מה כוונת האדם כשמסתכל במראה, אם כוונתו לצורך הכרחי כנ"ל, או שכונתו להתקשט ולהתייפות (תוס', רא"ש, ומאירי שם).

יוצא מבואר מדברי הפוסקים שכל ההיתר להסתכל במראה דוקא לצורך הכרחי כנ"ל, אבל אם מסתכל במראה להתנאות ולקשט עצמו - לדעת רוב הפוסקים אסור משום "לא ילבש". (כן מבואר מדברי הראשונים ומרן השו"ע הנ"ל בתחילת הפרק, וכן מדברי הרמ"א בדרכי משה ושאר האחרונים הנ"ל שהתירו להסתכל במראה דוקא לצורך הכרחי כנ"ל). ורבו המחמירים שאוסרים לאיש להסתכל במראה [אם אין כוונתו לצורך הכרחי אלא] כדי לקשט עצמו משום איסור "לא ילבש", שכל מה שעושה האיש להתקשט או להתנאות עובר על "לא ילבש" (הגר"י אייבשיץ בספרויערות דבש ח"א דרוש ב ד"ה אחשה).

וכל ההולך אחר היופי ומקשט עצמו בקישוטים שנוהגות לעשות הנשים כגון שמסלסל בשערו או מסתכל במראה עובר על "לא ילבש" (הגר"א פאפו בספרו חסד לאלפים יו"ד סו"ס קפב, ובספרו פלא יועץ ערך יופי , והגר"ח פלאג'י בספרו כף החיים סימן ל אות מז, ובספרו לחיים בירושלים על הירושלמי נדרים פ"א ה"א, ובספרו החפץ חיים סימן קג אות יד). וכיון שמנהג הנשים להסתכל במראה כדי לקשט את גופם, א"כ אסור לאנשים להסתכל במראה כדי לקשט גופם או מלבושיהם כמנהג הנשים. ואף שצריכים להראות מסודרים ונקיים ובפרט ת"ח (כנ"ל בפרק א'), מ"מ אין לדקדק על יופי וקישוט הגוף והבגדים כמנהג הנשים, והמתכוין ליפות עצמו ולהתקשט כמנהג הנשים עובר על איסור "לא ילבש" (הגר"מ פינשטיין בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סימן סא, והגר"מ שטרנבוך בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן מב). [ובפרט שעצם הקישוט בבגדיו והסלסול בשערותיו אף ללא הסתכלות במראה יש בו איסור משום "לא ילבש" (כנזכר לעיל בפרק ב' ולהלן בפרק ד')]

העולה מכל האמור: אסור לאיש להסתכל במראה כדי לייפות ולקשט את עצמו משום "לא ילבש גבר שמלת אשה". ובמקום שנהגו להסתכל במראה יש מתירים ויש אוסרים. ואף במקום שנהגו כדעת המתירים, מ"מ התלמידי חכמים ובני תורה נמנעים

מהסתכלות במראה בכל מקום. [ויש מקומות שגם התלמידי חכמים נהגו להקל במקום שנהגו גם האנשים להסתכל במראה].

אמנם המסתכל במראה לצורך הכרחי כגון כשמסתפר או לרפואה או להיות נקי ומסודר בגופו ובגדיו וכיוצ''ב, מותר ואף ראוי לעשות כן, ובפרט תלמיד חכם שצריך להקפיד על כבוד התורה ולקדש שם שמים בכל הליכותיו. אבל להסתכל במראה בשביל לייפות ולקשט עצמו, לדעת רוב הפוסקים אסור משום ''לא ילבש''.

המסתכל במראה לקשט גופו ולסלסל בשערו - גורם רעה לעצמו ברוחניות ובגשמיות

יזהר האדם שלא להסתכל במראה כדי לקשט גופו ולסלסל בשערו, כי בזה מגרה יצה''ר בעצמו וגדול עונשו, כמובא בזוהר הקדוש (שמות דף רסז:) וז''ל: בהיכל השישי מהיכלות הטומאה שם עומדים כל התאוות הרעות ומעדני הגוף שבעולם הזה, אשר באלו העדונים מגורש האדם מהעוה''ז ומהעוה''ב, משום שבהיכל הזה עומדים כל המקטרגים וכל השליחים הרעים המפתים את האדם להתקשט בקישוטיו ולסלסל בשערו כדי שיסתכלו בו הנשים, וכאן עומד רוח אחד שנקרא סקטופ''ה והוא ממונה לעורר בני אדם לקישוט הגוף וסלסול השערות וכו'.

ובפנים ההיכל עומד ממונה אחר שמעורר את האדם לאחר שהוא מקשט את עצמו ומסלסל בשערו שיקח בידו מראה אחת להסתכל בו והאדם רואה את צורתו במראה ההיא, ובזה מעורר לאותו הרוח שהוא כח אחר שנקרא עסיטיר''א. ומהרוח הזאת יוצאים כל רוחות שמראים כזבים לבני אדם בחלומם ואינם מתקיימים בהם אלא כונתם לבלבל אותם, ואח''כ כאשר בני אדם נמשכים להסתכל במראה ההיא אז כולם נמצאים בגסות הרוח. וזה הרוח הנקרא עסירט''א הוא מעורר לרוח אחר וזה הרוח נכנס בנקב של תהומא רבא ומעלה משם רוח אחר שהוא ממונה יחד עם אותו רוח, וזה הרוח הלילי''ת שהיא אמם של השדים. וכשהאדם הזה מעורר את הרוח האחר הנקרא עסירט''א ע''י הסתכלות במראה, אז הוא מתחבר עם האדם ומתקשר עמו תמיד ואז בכל ראש חודש מתעורר אותו הרוח של המראה הרעה הנקרא עסיטר''א יחד עם הלילי''ת ולפעמים זה האדם ניזק מהם ויפול לארץ ולא יוכל לקום או שימות רח''ל. וכל זה גרם אותה הראיה של המראה שהסתכל בה כמו שהוא מראה גסות הרוח וגאות בלבו בהסתכלותו במראה שהכל תלוי בהתעוררות של מטה (זוה''ק שמות דף רסז:). [והובא בראשית חכמה (שער היראה פי''ג אות ע, וביסוד ושורש העבודה שער י פ''ג, ושער הכולל פ''ה)].

הרי תסמרנה שערות אנוש מדברי הזוהר הקדוש מה שגורם אדם שרואה עצמו במראה ומסלסל בשערו וכו' כדי שיסתכלו בו שמעורר על עצמו רוחות רעות לטמאו ה' יצילנו (טהרת הקודש מאמר שמירת הברית פרק י'). [ובודאי אין הכונה שלא יהיה האדם מסודר, כי בודאי צריך להיות נקי ומסודר ואסור שימצא רבב על בגדו ובפרט תלמיד חכם, (כנ"ל בפרק א') אלא שלא תהיה כוונתו להתקשט ולסלסל בשערו כדי שיסתכלו עליו (טהרת הקודש שם)]. ולכן צריך לשמור עצמו שלא להסתכל במראות ללא צורך, כי כבר נודע בזוהר הקדוש והמקובלים שבכל דיוקן יש רוח השורה, ולכן המסתכל במראה ללא צורך [ובפרט אם כוונתו להתקשט או להתנאות] הרוח מתלבש בצורה ומזיק לו במותו וגורם רעה לעצמו (יערות דבש ח"א דרוש ב ד"ה אחשה).

והמעשה בנזיר שגילח שערו כדי שלא יתגבר עליו יצרו (הנ"ל עמ' לח), מביא את הבחורים [שמסתכלים במראה לסלסל בשערותיהם] לגיהנם, שהרי זה הנזיר העיד על עצמו שלא נראו פניו מעולם במראה וקלקל את שערו הנאה כדי שלא יתגבר עליו יצרו הרע, ומה יענו אותם בחורים שרואים במראה ועוברים על "לא ילבש" (הגר"ח פלאג'י בספרו חיים בירושלים נדרים פ"א ה"א). ואוי להם לבחורים שמעבירים משחה לנוי ולריח על שערותיהם בשבת ולוקחים מסרק ומסדרים אותם שיהיה הקליעה נאה ומסתכלים במראה, שעוברים על "לא ילבש" שאפי' בחול אסור וכ"ש בשבת, ועליהם נאמר "ואת נפש אויבך יקלענה בכף הקלע" מידה כנגד מידה. וכבר הוצאתי קול כרוז בביהכנ"ס והחרמתי לעושים כך שלא יעשו עוד כדבר הזה, ויה"ר שהשי"ת יבטל את היצה"ר לגמרי אכי"ר. (הגר"ח פלאג'י בספרו כף החיים סימן ל אות מז)

פרק ד' - האיסור להתבשם כדי להתקשט ולהתנאות

המבשם עצמו כדי להתקשט ולהתנאות עובר על איסור "לא ילבש"

מובא בגמ' (שבת דף נ:) שיש אומרים שמותר לאדם לגרד מכה או לכלוך שעל בשרו מחמת צערו [וכן אם מתבייש ללכת כך בין הבריות (תוס' שם)]. אמנם אם עושה כן רק בכדי לייפות את עצמו אסור [משום "לא ילבש גבר שמלת אשה"]. וכן אסור לאדם לרחוץ את עצמו ב"ברדא" [תערובת של הדסים ופרחי נוי ריחניים ושורשי עשבים המשמשים כחומר ניקוי], משום שבזה מייפה את עצמו ואסור משום "לא ילבש". ויש אומרים שמותר לאדם אף לרחוץ את עצמו ב"ברדא" לנקיון גופו, ואפי' שמתנאה ע"י כך, שכן שנינו: רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר "כל פעל ה' למענהו" [שהאדם רוחץ עצמו לכבוד

קונו, לפי שנברא בצלם אלוקים שנאמר "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", ולכן אין בזה משום לא ילבש עכ"ל].

ומבואר מדברי הגמ': שמותר לאדם לעשות פעולות שכוונתו בהם לנקיון גופו או משום צערו או בושתו ללכת כך בין הבריות. ואם כוונתו לייפות את עצמו יש אוסרים משום "לא ילבש", ויש מתירים: א) כיון שאינו דרך קישוט אלא דרך רחיצה ונקיון הגוף (הריטב"א שם). ב) וגם מכיון שכוונתו לכבוד קונו להיות נאה ונקי בגופו ובגדיו, מכיון שאנו בניו של הקב"ה ונבראנו בצלם אלוקים (כנ"ל בפרק א), וכן כשהולך בין הבריות [בפרט ת"ח] שצריך להיות נקי ומסודר בגופו ובגדיו שלא יתגנה בין הבריות ולא יתחלל שם שמים על ידו ח"ו (המאירי שם). אמנם אם עושה פעולות שהם דרך יופי וקישוט ואין כוונתו באחד מהסיבות הנ"ל [משום כבוד קונו, או כבוד הבריות, או לצורך נקיון רפואה וכדו'] אלא מטרתו רק להתקשט ולהתייפות כדרך הנשים אסור משום "לא ילבש" (הגר"א בביאורו לשו"ע יו"ד סימן קנו סוף אות ו, והחפץ חיים בקונטרס תפארת אדם פ"ו בהערה, והחכם הר"ר מאיר בין הר"ר אליהו בספרו נחלת אבות הנ"ל עמ' מג, וכ"מ מהדרכי משה יו"ד סימן קנו אות א).

ולפי"ז יוצא שמותר לאנשים להשתמש במשחה או קרם [כגון משחה לפצעי בגרות, וכן קרם גילוח או קרם למניעת יובש בעור וכדו'] אף שיש בהם ריח טוב - כיון שעיקרם לרפואה. וכן מותר להשתמש בסבון או שמפו ריחני, וכן בבושם או דאורדורנט ריחני כדי להעביר או למנוע ריח זיעה - כיון שעיקרם לנקיון (שו"ת אז נדברו ח"ד סימן לז, שו"ת באר משה ח"ד סימן קיט-קכ, שו"ת משנה הלכות חי"ב סימן עג, שו"ת חיי הלוי ח"א יו"ד סימן נה, שו"ת אבני ישפה ח"ד חיו"ד סימן צ, לבוש מלכות עמ' קנט).

אמנם אם מתבשם רק בשביל להתקשט ולהתנאות ולא לצורך נקיון או רפואה וכדו' עובר על "לא ילבש" כיון שכן דרך הנשים (צפנת פענח על הרמב"ם הל' דעות פ"ה הל' ט. ושו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן קעג ד"ה והנה). ויש אומרים שבמקומות שגם הגברים רגילים להתבשם בשביל ריח טוב ולאו דוקא לצורך נקיון, אין בזה איסור "לא ילבש" [אם מתבשם באופנים המותרים הנזכרים להלן], כיון שאין דבר זה מיוחד רק לנשים, וכמ"ש הפוס' (ביו"ד סימן קנו ס"ב) לענין הסתכלות במראה, והוא הדין בזה (שו"ת משפטי עוזיאל ח"ב סימן כה, שו"ת עשה לך רב ח"ח סימן נ, מאור ישראל ברכות דף מג:, שו"ת מעין אומר ח"ב עמ' צה, שו"ת רבבות אפרים ח"ד סימן רכב, שו"ת אבני ישפה שם, שו"ת אמרי הלכה ומנהג סימן לד, לבוש מלכות שם).

ומ''מ אף במקומות שנוהגים כן, תלמידי חכמים ובני תורה נוהגים להימנע מלהתבשם [אם אינו לצורך נקיון או רפואה וכיוצ''ב] וכמ''ש הפוס' (ביו''ד סימן קנו ס''ב) לענין הסתכלות במראה, והוא הדין בזה (הרב ערוגת הבושם בספרו הכנה דרבה אות יג, שו''ת רבבות אפרים שם, שו''ת באר שרים ח''ו סימן נט, שו''ת אמרי הלכה ומנהג שם, שו''ת עולת יצחק ח''ב סו''ס רלו, שו''ת חיי הלוי שם).

אמנם כל האמור שמותר להשתמש בתכשירים הריחניים הנ''ל (סבון, שמפו, משחה, קרם, בושם, דאורדורנט וכדו') הוא דוקא: א) באופן שנותנם על גופו בצורה עדינה. ב) דוקא בתכשירים שרגילים גם האנשים להשתמש בהם, או שהם מיוחדים לשימוש האנשים בלבד. אבל אם נותנם על גופו בצורה מופרזת באופן שהריח נודף למרחוק, וכ''ש אם התכשירים (הנ''ל) מיוחדים לנשים בלבד - בודאי אסור לאנשים להשתמש בהם משום איסור ''לא ילבש'' ובפרט שיש בזה גם גירוי היצה''ר (הרב ערוגת הבושם שם, שו''ת באר משה שם, שו''ת אז נדברו ח''ח סימן סח, שו''ת קנין תורה בהלכה ח''ו סימן עו, שו''ת משנה הלכות שם, שו''ת באר שרים שם, שו''ת אמרי הלכה ומנהג שם, לבוש מלכות שם).

ויש לעורר על מה שנשתרבב מזמן בין בני שחץ שרוחצים או סכין עצמם בסבון שריחו נודף למרחוק, ונתפשט מנהג זה אפילו אצל אנשים שנראים בחיצוניותם כיהודים כשרים ונאמנים. אמנם יהודי כשר – נפשו קצה בריח כזה יותר מריח זוהמא ולכלוך, ויש בזה איסור לא ילבש גבר שמלת אשה (כמבואר ביו''ד סימן קפב). ואף שנשתרבב המנהג הרע הזה גם בין האנשים, מכל מקום לא נתפשט המנהג אלא בין בני שחץ בלבד, ועוד שאפי' שיש אנשים שנהגו כן, מ''מ התלמידי חכמים נמנעים מכך (כמבואר בכיוצ''ב ביו''ד סימן קנו וסימן קפב).

ובפרט שיש כמה וכמה טעמים נוספים גלויים ונסתרים לתעב ולשקץ הדבר הזה שאין להעלותם על הספר, על כן חלילה לעשות כמתכונתם ולאחוז בדרכיהם, ויש לאסור דבר זה באיסור גמור ולהשגיח גם על הילדים והצאצאים שלא לנהוג כמנהג בני שחץ הנ''ל ח''ו. ולדעתי ריח הנ''ל הוא יותר מגושם מריח צואה, וההרחקה ממנו היא ענף ממצוה של ''יתד תהיה לך על אזנך כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וכו' והיה מחניך קדוש'' (הרב ערוגות הבושם זצ''ל בספרו הכנה דרבה אות יג).

ואסור להריח ריח של אנשים שמבשמים עצמם וכוונתם לתאוות ועבירות (המאירי ברכות דף מג:) והוא בכלל ''לא תנאף'', והמריח ריח זה עושה פגם בנשמתו (הרב טהרת הקודש מאמר שמירת הברית פ''ד).

אמנם אפילו באופנים הנ"ל שמותר להתבשם ואין בזה איסור "לא ילבש", מ"מ תלמיד חכם לא יצא מבושם לשוק [לרשות הרבים] משום גנאי, שמא יחשדוהו שכוונתו לעבירה ח"ו (ברכות מג:). ודוקא שיוצא מבושם בבגדיו או בשערו, אבל בגופו מותר כיון שכוונתו לנקיון גופו, והזיעה מעבירה את ריח הבושם (הרמב"ם הל' דעות פ"ה הלכה ט והמפרשים שם).

אמנם נחלקו הפוסקים בכוונת הרמב"ם: יש אומרים שדוקא במקום שחשודים - גנאי לת"ח לצאת מבושם לשוק, אבל במקום של ישראל כשרים אין חשש (לחם יהודה, ועבודת המלך על הרמב"ם שם, ושו"ת גינת ורדים סימן ג אות טז, ומהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ג סימן רכו). ויש אומרים אף במקום שלא חשודים - גנאי לת"ח לצאת מבושם לשוק. א) כיון שיש בזה גירוי היצה"ר, ב) שמא יפתוהו לעבירה ח"ו, ג) שמא יחשדוהו שכוונתו למצוא חן בעיני הנשים (מחצית השקל או"ח ריש סימן קנו, והגר"נ כץ בעל סמיכת חכמים בספרו קדושה וברכה על הגמ' ברכות שם, וכ"כ סדר משנה, ואוצר המלך, ושפת המלך, וספר שם טוב על הרמב"ם שם, ושו"ת קנין תורה בהלכה ח"ו סימן עו).

ובני תורה דינם כתלמידי חכמים בענינים אלו (כנ"ל עמ' יב). וכן כל אדם ראוי לנהוג כתלמיד חכם בענין זה אלא שתלמידי חכמים יזהרו בזה ביותר (ארבעה טורי אבן על הרמב"ם פ"ה מהלכות דעות ה"ח, וספר קדושה וברכה שם).

וכבר ידוע כי עוון חילול ה' הוא חמור ונורא מכל העוונות (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט) ואין לו כפרה אפילו ע"י יסורים, אלא רק אם יחזור בתשובה ויקדש ש"ש ויעסוק בתורה כל ימיו (שערי תשובה שער ד אות טז). ויש לדעת כי עוון חילול ה' נמדד ביחס למה שהעם מחזיקים ומחשיבים את האדם. וכיון שמחזיקים את בני התורה ושומרי התורה והמצוות כאנשים שאמורים לשמש דוגמא חיובית יש ליזהר בכל הענינים שיש בהם חשש חילול ה' (מסילת ישרים פרק י"א והחיד"א בספרו דבש לפי מערכת ח אות טו"ב).

ובפרט בדורות הללו צריכים זהירות גדולה ושמירה יתירה מחילול ה' כי בעוונותינו הרבים רבו המתפרצים שנפשם שוקקה לדבר תועה על תלמידי חכמים ועל יראי ה' וחושבי שמו, ואפילו אם יהיו כל מעשיהם כמלאך ה' צבאות ולא יכשלו בשום דבר קטן או גדול יחשדוהו במה שאין בו ויפערו פיהם להיות מלעיבים במלאכי האלוקים, ועל כן יש להשתדל בכל עוז ותעצומות להתרחק מדברים הגורמים חילול ה' (הגר"א פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ ערך חילול ה').

ובפרט בדורינו חייבים אנו להתנהג כראוי ולהיות הגונים מכל רבב ושמץ של עוולה, כדי להקהות את עוצמת ההסתה הפרועה המשתוללת בחוצות, ובכדי לקדש שם שמים

עד שכל הרחוקים משמירת תורה ומצוות יכירו וידעו שאין כמו יהודי שומר תורה ומצוות הליכות והנהגות ישרות מידות טובות ויר"ש טהורה (הגר"י זילברשטיין שליט"א, טובך יביעו ח"ב עמ' שג בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א).

העולה מן האמור: מותר לאדם לעשות פעולות שכוונתו בהם לנקיון גופו או משום צערו או בושתו ללכת כך בין הבריות. ולכן מותר לאנשים להשתמש במשחה או קרם [לפצעי בגרות, וכן קרם גילוח, או קרם למניעת יובש בגוף וכדו'], אף שיש בהם ריח טוב, כיון שעיקרם לרפואה. וכן מותר להשתמש בסבון או שמפו ריחני, וכן בבושם או דאורדורנט ריחני כדי להעביר או למנוע ריח זיעה כיון שעיקרם לנקיון. אמנם אם מתבשם רק בכדי להתקשט ולהתנאות ולא לצורך נקיון או רפואה וכדו' אסור משום לא ילבש כיון שכן דרך הנשים.

ויש אומרים שבמקומות שגם האנשים רגילים להתבשם [בשביל ריח טוב, ולא רק לצורך נקיון] אין בזה איסור "לא ילבש" [אם מתבשם באופנים המותרים הנ"ל], כיון שאין דבר זה מיוחד רק לנשים. ומ"מ אף במקומות שנוהגים כן, תלמידי חכמים ובני תורה נמנעים מלהתבשם בכל מקום, אם אינו לצורך נקיון או רפואה וכדו'.

אמנם כל האמור שמותר להשתמש בתכשירים הריחניים הנ"ל (סבון, שמפו, משחה, קרם, בושם, דאורדורנט וכדו') הוא דוקא: א) באופן שנותנם על גופו בצורה עדינה. ב) דוקא בתכשירים שרגילים גם האנשים להשתמש בהם, או שהם מיוחדים לשימוש האנשים בלבד, אבל אם נותנם על גופו בצורה מופרזת באופן שהריח נודף למרחוק, וכ"ש אם התכשירים (הנ"ל) מיוחדים לנשים בלבד - בודאי אסור לאנשים להשתמש בהם משום איסור "לא ילבש" ובפרט שיש בזה גם גירוי היצה"ר.

אמנם אפילו באופנים הנ"ל שמותר להתבשם ואין בזה איסור "לא ילבש", מ"מ תלמיד חכם ובן תורה לא ראוי שיצא מבושם בבגדיו לרשות הרבים משום "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו".

פרק ה' - הרעות הנגרמות מהסלסול בשערו והקישוט בבגדיו

המתקשט בבגדיו ומסלסל בשערו - מגרה יצה"ר בעצמו

אמר רבי אבא אין יצה"ר מהלך לצדדים אלא באמצע פלטייא [הרחוב], ובשעה שרואה אדם ממשמש בעיניו מסלסל בשערו ומתלה בעקבו, אומר היצה"ר הדין דידי [זה שלי וברשותי]. מה הטעם? "ראית איש חכם בעניו תקוה לכסיל ממנו" [שיצה"ר נקרא כסיל ויש לו תקוה מאדם שהוא חכם בעניו ומתגאה בדרכיו]. (בראשית רבה כב, ו)

"ויהי יוסף יפה תואר" (בראשית לט, ו), כיון שיוסף ראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו ומיפה את גופו ומקשטו, אז ניתן מקום ליצה"ר לקטרג עליו שאמר, והלא אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך?! מיד אני אגרה בך את הדוב [אשת פוטיפר]. (רש"י שם ע"פ תנחומא וישב ח, וזוהר הקדוש שם דף קסט:)

ויוסף היה בן י"ז שנה והיה מתקן בשערו ומתקשט כדי שיהא נראה יפה יותר מכפי שהיה. וזה שאמר הכתוב "והוא נער" שהיה מתנהג כדרך הנערים הצעירים של הזמן שהם מתקשטים יפה כמו המטרוניתות [נשים חשובות]. ודבר זה אינו נאה לבעלי הנפש לפי שהיצה"ר מהלך כל היום באמצע הרחוב כדי להתבונן בכל אלו שעוברים שם וכשרואה מי שמתקן בשערו ומקשט גופו אומר זה שלי הוא, כיון שקל מאוד להחטיאו והוא מתוקן לעבירה. ואע"פ שכונת יוסף היתה לשם שמים כי תלמידי חכמים צריכים להיות נקיים שלא ימצא רבב על בגדיהם שזהו כבוד התורה, אבל כיון שיוסף טרח בזה יותר מדאי לכן נחשב לעוון. (מעם לועז פרשת וישב לז, יב)

כתב זרע קודש (דף ח.) המיפה את עצמו ומסלסל בשערו הוא יהיה מרכבה ללילי"ת [כוחות הטומאה] ומגרה אותה בו, מי לנו גדול מיוסף הצדיק לפי שהיה מסלסל בשערו באה אותה חיה אשת פוטיפר שהיא היתה מרכבה ללילי"ת. (הגר"א מאני זצ"ל בספר קרנות צדיק פ"ב אות כח)

המתקשט בבגדיו ומסלסל בשערו מגרה יצה"ר בעצמו כמ"ש במדרש בראשית רבה (פכ"ב) כשרואה יצה"ר אדם שממשמש בעניו ומתקן ומסלסל בשערו אומר זה שלי עכ"ל. וע"י זה היצה"ר מכניס את האדם מעוון קל לעוון חמור ואח"כ מביאו לידי גילוח זקנו ועובר על חמישה לאוין, ואח"כ מכשילו בהתקרבות לעריות להתאסף ביחד בחורים ובתולות ומגיעים לידי הרהורים רעים וניבול פה וליצנות וכדו'.

וכל זה נגרם לו ע"י שהתקשט בגופו ובגדיו וסלסל בשערו. צא וראה מה שהובא בגמ' (נדרים דף ט.) מעשה בנזיר שגילח את שערו כדי שלא יתגבר עליו היצה"ר (והובא לקמן עמ' לח), ומוכח מזה שהקישוט והסלסול מביא לידי התגברות היצה"ר. (החפץ חיים זצ"ל בקונטרס תפארת אדם פ"ו)

איתא בחז"ל שיוסף הצדיק סלסל בשערו ונענש על כך, וזה רמז שבזמן שישראל חוטאים ח"ו ובפרט הבחורים שמסלסלים בשערותיהם השכינה מיללת כי בסיבתם נמשכת הגלות ח"ו ובעבור זה יורד אדם לגיהנם י"ב חודש, וכל זה אם לא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ומעשה נורא היה באדם שנהג לסלסל בשערו כדי להתייפות ובאו עליו צרות רבות בגלל מעשיו (כמובא המעשה בספר).

ומכאן ילמדו הבחורים המסלסלים בשערותיהם שבזה הם נמשכים בעבותות החטאים ונגררים אחרי היצה"ר. ועוד מעשה נוסף בנער שהיה ירא שמים ובמשך הזמן החל לגדל שער והתדרדר ויצא לתרבות רעה, ולאחר זמן גזזו את שערותיו וכך התחיל במשך הזמן לחזור בתשובה שלמה לאביו שבשמים (כמובא המעשה בספר). ורמז לזה "קדקוד שער מתהלך באשמיו" (תהלים סח, כב), וגזיזתן היא טהרתן. (חכם רבי מנחם מנשה זצ"ל בספרו אהבת חיים פרשת וישב)

דרך היצה"ר להחטיא את האדם ע"י קישוט גופו וסלסול בשערו

אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום [שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו], וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך הנאה? אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה [במראה] שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, [מתוך שראיתי צורתי כ"כ נאה, נתגבר עלי יצרי וביקש להביאני לידי מעשים רעים].

אמרתי [לעצמי] רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה, העבודה [לשון שבועה] שאגלחך לשמים. כששמע כך שמעון הצדיק מיד נשקו על ראשו ואמר לו, בני, כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל. (נדרים דף ט:)

אמר רבי אבא יצה"ר הולך ומפתה אנשים כדי להטות דרכם מדרך האמת ולהמשיכם לגיהנם, ואשרי השומר דרכיו שלא יתדבק בו. "ויהי כהיום הזה ויבוא [יוסף] הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית" (בראשית לט, יא) - זה יום שהיצה"ר שולט בעולם ויורד להטות בני אדם, אימתי? יום שבא אדם לשוב בתשובה על חטאיו או לעסוק בתורה ולקיים מצוות ואז באותו הזמן יורד יצה"ר כדי להטות את ליבם של בני האדם. "ואין איש" - אם אין איש שיעמוד נגד היצה"ר להלחם בו כראוי, מיד ותתפשהו בבגדו לאמור שכבה עמי.

"ותתפשהו בבגדו" - היינו לפי שכאשר היצה"ר שולט על האדם מיפה אותו ומקשט לו את בגדיו ומסלסל בשערו, וזה שאמר "ותתפשהו בבגדו לאמור שכבה עמי" שע"י זה תתחבר עמי, ומי שהוא צדיק מתגבר כנגדו להלחם בו. וזה שנאמר "ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה" - דהיינו שהאדם צריך לפשוט בגדיו הנאים ולא לסלסל בשערו אלא יתגבר כנגד יצה"ר ויברח ממנו כדי שלא ישלוט עליו כלל. (זוהר הקדוש וישב דף קצ:)

רבי שמעון פתח ואמר "טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם" (משלי יב, ט), זה הפסוק נאמר על יצה"ר שהוא מקטרג ולוחם תמיד על בני אדם, ויצה"ר מגביה לבו ורצונו

של אדם בגאוה, והאדם הולך אחריו ומסלסל בשערו ובראשו עד שיצה"ר מתגאה עליו ומושך אותו לגיהנם. אבל "טוב נקלה", היינו מי שאינו הולך אחר יצה"ר ואינו מתגאה כלל ומשפיל רוחו ולבו ורצונו לפני הקב"ה, אז היצה"ר מתהפך להיות לו לעבד ואין היצה"ר יכול לשלוט עליו, אלא האדם שולט על היצה"ר כמ"ש "ואתה תמשול בו".

ואדם זה הוא טוב "ממתכבד" – ממי שמכבד את עצמו ע"י שמסלסל בשערו ומתגאה ברוחו, והוא חסר לחם – חסר אמונה דהיינו שחסרה לו השראת השכינה כמ"ש (ויקרא כא, כב) "לחם אלוהיו הוא מקריב" וכו'. (זוהר הקדוש וישלח דף קסו:)

ישנו ענין שמוכרחים להזהיר גדולים על הקטנים, הוא חומר האיסור לילך עם בלורית בשיער הראש, אשר חז"ל כבר החמירו בענין הזה (ראה סוטה מו: ועוד). ובמשנה ברורה (סימן כז, ס"ק טו) פסק שהבלורית מהווה חציצה לענין תפילין. ובכללו של דבר, השיער הוא סימן לטומאה, כמו שמצינו אצל עשו הרשע שהתורה הק' מתארת אותו "כולו כאדרת שער" (בראשית כה, כה), ואילו את יעקב "איש חלק" (שם כז,יא). זאת כי השערות הם סימן טומאה. ואין לשער עוצם הטומאה והקליפות אשר שורים על שיער הבלורית. ובפרט שעל כל העבירות יכול האדם לטעון שיצרו תוקפו, כגון שנכשל באכילה אסורה מחמת רעבונו, כמ"ש (משלי ו,ל) "לא יבוזו זרים לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב", אבל איזה תירוץ יהיה לאדם על גידול בלורית, איזה תאוה יש כאן, וכי אם ילך עם שערות ארוכות הפונות לשמאלו או לימינו יהיה חשוב יותר. לא לחינם 'שער' אותיות 'רשע', כי זהו סימן מובהק והוכחה ברורה לטומאה. כן אנו רואים - על פי פשטות - אצל יוסף הצדיק, שהכל התחיל אצלו מעת שהתחיל לסלסל בשערו (רש"י, בראשית לט,ו) שמזה נגרם ההשתלשלות של ירידת ישראל למצרים.

וכבר אמרו חז"ל (במדבר רבה כב) אין יצר הרע מהלך לצדדים, אלא באמצע פלטיא, ובשעה שהוא רואה אדם ממשמש בעיניו, מתקן בשערו, מתלה בעקיבו, הוא אומר זה שלי. שיצר הרע אינו הולך בצידי דרכים, אלא במרכז רחוב העיר, באמצע פלטיא, וכשרואה אדם ממשמש בעיניו, שתחת להשפיל עיניו למטה לארץ הריהו מטיב עיניו שיוכל להביט טוב יותר לארבע רוחות הארץ. או אדם מתקן בשערו, שלא די שהולך עם בלורית רח"ל, הוא עוד מתייפה עמה ברחוב העיר. כן הוא רואה אדם מתלה בעקיבו ומודד פסיעותיו. הרי שעל כולם אומר היצה"ר זה שלי שכולם נפלו לרשתו, והוא רושמם בפנקסו כשייכים אליו, ובמצב כזה קשה מאד לצאת מרשתו ולהתעלות. (האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל בעל השפע חיים בשיעור חומש רש"י פרשת עקב תשמ"א)

גידול השיער לנוי ויופי הוא דבר מתועב ודרך שחץ וגאוה

גידול השיער כנגד פניו לנוי וליופי נעשה לאדם כסרסור לדבר עבירה, ויש לאסור לעשות כן לגדר ולסייג (הגר"ח פלאג'י ברוח חיים יו"ד סימן קעח סק"ד). וגידול השער לנוי וליופי הוא דרך שחץ וגאוה (הב"ח יו"ד סימן קעח, ומחצית השקל או"ח סימן כז סק"ד, ומשנ"ב, וכה"ח שם). ודבר זה הוא מכוער ומתועב וראוי לכל ירא שמים להתרחק מכך (חתן סופר ח"א שער הטוטפות סימן כז בהערה). והוא דרך הקלי דעת שאינם חשים לעשות כדת של תורה ופסולים הם מלהיות שליחי ציבור, כיון שאינם חוששים לאיסור "ובחוקתיהם לא תלכו", ואינם חוששים לחציצה בתפילין של ראש ולחשש ביטול מצות עשה דאורייתא. וכל זה מורה על קלות דעת במצוות וחוסר יראת שמים (שו"ת קרן לדוד גרינוולד סימן כב). והרבה בחורים נכשלים בזה ויש להוכיחם אולי ישמעו וישובו (החיד"א בברכי יוסף יו"ד סימן קעח סק"א).

אין ספק שגידול בלורית מכוער הוא מצד עצמו, ויש להתפלא בפרט על אותם בחורים שעוסקים בתורה יום ולילה, ומסלסלים בשערותיהם, למה אין יכולים להגמל מזה. ואין להתפלא על אלו שמנהג אבותיהם בידיהם והרגילו אותם מנעוריהם על זה, אבל השגחתי וראיתי שישנם גם כאלו שאין לתלות במנהג אבותיהם, אלא הרגילו את עצמם ללכת דוקא עם הכובע בחודו של הראש והבלורית מגולה במקום המח והנשמה שצריך להיות מכוסה. ומה יתן ומה יוסיף להם דבר זה שהרי גם יופי אינו מוסיף, וזה עצמו אומר הרבה שדבר זה אינו מצד הקדושה. ואף [שלדעת כמה פוסקים] אין כאן חשש מצד חציצה בתפילין, מכל מקום בודאי שאין בזה נקיון כפים שעל זה נאמר "מי יעלה בהר ה' ".

ומדברי הגמ' (נדרים דף ט:) במעשה של הנזיר (הנ"ל עמ' לח) שהיה מתגאה ביופיו, מוכח שאף שאותו נזיר לא היה הולך בבלורית, ויתכן שקווצותיו סדורות היו דוקא בפאות, מכל מקום התגבר עליו יצרו כדי להחטיאו. ומי יכול לומר זכיתי לבי, וכבר אמרו שאדם יכול ליכשל בגאוה אפי' ע"י מטפחת אף. והלא על דבר זה נגזרה גזירה על אותה צדקת לשבת בקובה של פרוצות לפי שדקדקה בפסיעותיה שיהיו יפות (כמובא בגמ' ע"ז דף יח.) ודי בזה להמתלמד. וכבוד ה' מתרבה ביחוד בתקופה זו [ע"י שנמנעים מגידול השיעור וקישוט הבגדים] שע"י כך הכרת פניהם ענתה בם שהם מזרע קודש ברוך ה'. (הגר"ב זילבר זצ"ל בספרו בית ברוך על החיי אדם עמ' שלו)

כל אברך או בחור ירא שמים, הגאה ביהדותו יזהר לא לגדל את שערו ליופי שהוא דרך שחץ וגאוה וקלות דעת. וכל אדם יר"ש שמבין [את חומרת הדבר], משתדל להסיר הפגם

הזה מהר מעליו ככל שאפשר לו. וכל אדם צריך ליזהר בזה וכ"ש בני תורה. ובזכרוני כשנכנסתי פעם פנימה לכ"ק האדמו"ר מבעלז זצ"ל ביקש ממני להגיד ולפרסם שאביו זצ"ל דעתו שיש בזה חשש איסור דאורייתא, וכנראה נתכוון לצאת ידי חובת מחאה לאותם אנשים שמקילין בזה. (הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד סימן מב)

חובת ההורים והרבנים להשגיח על הבחורים שלא יגדלו שערות ראשם לנוי ויופי

נאמר בתורה "ובחוקותיהם לא תלכו", ובכלל האזהרה שלא ללכת בחוקות העכו"ם ולא לגדל שער ראשו כמו שער ראשם. ובעוונותינו הרבים בזה הדור פרוץ בכמה מקומות, ומובא במדרש שיר השירים רבה (ג, יא) "צאינה וראינה בנות ציון", בנים המצויינים לי בתגלחת, במילה, וציצית עכ"ל.

ותיקון הדבר מוטל ביחוד על ראשי העם הממונים על בתי כנסיות ובתי מדרשות לפקח בעיקר על תשב"ר ועל כל אשר תחת ידם שלא יבואו אל הקודש פנימה כל מגדלי פרע אשר שנא ה', ועל אבות הבנים ומלמדיהם מוטלת החובה ביותר, ואיש את רעהו יעזורו להדריכם בדרך הנכונה גם כי יזקינו לא יסורו ממנו.

וזכורני שבבית המדרש שנתגדלתי היו נוהגים הפרנסים לבוא לבית המדרש עם מספריים בידיהם וכל השער היתר שלא כדין היו מגלחים אותם ולא היה אב פוצה פה ומצפצף אלא ישמח כמשפט שארית ישראל. (הגאון רבינו שמואל אבוהב זצ"ל בספר הזכרונות, זכרון שישי בסופו)

באתי באזהרה גדולה לאבות להשגיח על בניהם להנהיגם בדרך הישרה ולהדריכם בדת משה וישראל שילכו בדרך אבותינו הקדושים. כי ראיתי שפשתה המספחת מאוד ומתגברת והולכת שהמון העם אינם שמים ליבם על בניהם אשר הם מסלסלין בשערן במקום אשר כתוב בו "סלסלה ותרוממך" ומתייפים בכל מיני יפוי, ובעבור זה סרים מדרכי התורה וחוקותיה ועוברין על כמה לאוין כידוע. ולא התירו חז"ל (שבת דף נ.) לגרד פצעיו מעל בשרו אלא בשביל צערו, וכן לא התירו לרחוץ אלא לכבוד קונו, אבל בשביל ליפות עצמו אסור (כנזכר לעיל בתחילת פרק ד'). ומזה היצה"ר מוצא מקום ופתח להחטיא את האדם בשאר דברים כי לפתח חטאת רובץ (החכם רבי מאיר בן הר"ר אליהו זצ"ל מחכמי בגדד בספרו נחלת אבות)

כתב בספר מחצית השקל (סימן כז) כי הבלורית דרך שחץ וגאוה. והחיד"א בספרו שיורי ברכה (יו"ד סימן קעח) כתב תוכחת מוסר לנכשלים בזה שמגדלין שערות ראשם ויש להוכיחם אולי ישובו עיי"ש.

ולאחר הדברים האלה אין להקל בגידול השיער לנוי ויופי בפרט לבני תורה ולת"ח. ואותם הנוהגים לגדל שערות ראשם לנוי ויופי - קורא אני עליהם דברי הנודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד סימן לו) אם הם בני תורה אינם בני יראה עכ"ל, ובפרט אדם חשוב צריך ליזהר כדי שלא ילמדו ממנו להקל כמובן.

ומה ששאלוני אם היו מקבלים לתוך ישיבתנו בחורים שהלכו בשערות ארוכות וכ"ש בלורית, תמה אני איך עולה על הדעת מחשבות כאלו על ישיבתינו שיסודתה בהררי קודש מראש צורים קדושת מור זקני רבן של ישראל בעל החתם סופר זיע"א ואחריו קדושת מור זקני בעל הכתב סופר, וכ"ק אבא בעל שבט סופר זצ"ל שהקפידו מאד שלא ילכו התלמידים בבגדי שחץ ולא יסלסלו בשערם אלא יראת ה' תהיה על פניהם, וחס מלהזכיר לילך בבלורית, ומשגיח הישיבה היה משגיח בעינו הפקוחה על כל זה, וזכורני שכאשר היה בישיבתנו בחור אחד לבוש כובע שהיה קצת מוד'ע (אופנה) לא כמו כובעים שרגילין הבחורים ללובשם, גער בו אאמו"ר הגאון ז"ל בנזיפה ברבים והבחור אחזוהו פלצות וביקש מחילה בכובד ראש, ולא נמצא מיקל בכגון אלו בין תלמידי ישיבתנו הגדולה לאלוקים. (הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל, נכד הכת"ס, בשו"ת דעת סופר חאו"ח סימן ה)

בני התורה צריכים ליזהר ביותר מסלסול השיער וקישוט הבגדים מפני חילול ה'

לדאבונינו רבתה המכשלה ונתפשט נגע הצרעת של העוון הנמאס והמעורר גועל נפש של מגדלי בלוריות, ועוון זה נעשה כהיתר אף בין אנשים שנחשבים בין לומדי התורה וחובשי ספסלי בית המדרש וצריכים לזעוק ולהתריע בקול מר על החילול ה' הגדול והנורא שגורמים במעשיהם ע"י שהולכים בחוקות הגויים. ובפרט שעושים זה בפרהסיא ואנשים לומדים ממעשיהם, וכבר כתב בספר יראים (עמוד היראה אות ו) שחילול ה' ישנו בכמה דברים ואין להם שיעור. שכל המבזה אפילו מצוה אחת ומיקל בכבוד שמים נקרא מחלל את השם ועוונו גדול, ועל זה ידוו כל הדווים. עכ"ל. וכמה בושה וכלימה צריך לכסות פניהם של מגדלי בלוריות שחושבים להתגאות ולהתנאות ביופי ופאר. ובאמת הלא בזה הם משחיתים את הצלם אלוקים שעל פניהם ונברא מזה משחיתים וקליפות רח"ל. ועל כן כל איש ירא שמים יתרחק מעוון זה כמטחווי קשת, וינצל מבאר שחת. ולשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב בעוה"ז ובעוה"ב. (האדמו"ר מביאלא זצ"ל בספרו חלקת יהושע מאמר רביעי אות ג)

הנה ידוע הוא שתהילות לאל בכל הישיבות הגדולות והקדושות אשר נתייסדו מכבר בארץ הקודש ובירושלים על ידי יושבי ארץ הקודש החרדים והיראים לא נמצא ח"ו אף

ילד או בחור אחד שילך ח''ו בבלורית וכן בין בעלי בתים פשוטים כל אשר בשם ישראל יכונה אינם מגדלי בלוריות ח''ו, וכולם הם בני ציון המצויינים בציון קודש ישראל מכף רגלם עד ראשם, ואלו הבלוריות הוא דבר המצוי רק אצל הצעירים השפלים ונבזים. ונוסף על שונאינו חדשים אשר מקרוב באו נערים המנוערים מתורה ומצות אלו הם בנים שגלו מעל שלחן אביהם ונתרחקו ממחנה ישראל ונפוצו על פני כל הארץ ואשר קדושת ה' ותוה''ק אינו נוגע להם, הן וכיוצא בהם חולי חולין אשר בבלוריות יהלכון.

אבל עתה בעוונותינו הרבים ישנם כמה בחורי ישיבות שהתחילו לגדל שערם לנוי ויופי, ויצאו מגדרי התורה וגדרי המוסר, וגם פרצו חומות ירושלים בראש פרעו'ת אויב ועוונותם עברו עלי ראש'שם ורבו למעלה ראש, בשורש פורה ראש בגידול שערם ובקיצוץ זקנם ופיאותיהם וכמעט שאינם ניכרים על פני חוצות שהם מזרע יהודים שומרי תורה ומצוות.

ואם על שארי איסורים בעוה''ר יאמרו שיצרם תקפם, אבל מה יאמרו על תאות איסור הבלורית שהוא כאש אוכלת ואין על כך לימוד זכות. ומה להם לבחורים בני ישיבות ולומדי מוסר לילך בקלות ראש הזו של הבלוריות, כמו הגויים וחוקותיהם, ולא עוד אלא שמושכים להם לאט לאט גם מבני ציון היקרים המצויינים הנכנסים לישיבות שלהם, וכמעט שמוכרחים במשך זמן מועט בעונותם להרבות בשערות ראשם וכו' בשארי מיני פריצות הלבוש השייכים לזה, כי מקלקלתא ילפינן, ואשר עליהם בת קול מנהמת כיונה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, וכל השומע זאת בוכה על השמועה.

ואיתא בפסיקתא (פיסקא ל) על הפסוק ''יספת לגוי'' (ישעיה כו טו) אומות העולם אם אתה נותן להם בן זכר הוא מגדל לו בלורית, הגדיל הוא מוליכו לבית עבודה זרה שלו ומכעיסך, אבל ישראל אם אתה נותן לאחד מהם בן זכר הוא מונה ח' ימים ומל אותו, ואם הוא בכור פודהו לשלשים יום, הגדיל הוא מוליכו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומברכך בכל יום ואומר ברכו עכ''ל. אבל בעוונותינו הרבים יש אנשים שמביאין מגדלי בלוריות בתוך בתי כנסיות ובתי מדרשות והרי זה כאילו מכניסים צלמי חוקות אלהי הנכר בתוך היכלי ה' ומכעיסים בזה את ה'.

ואותם נערים אשר מואסים בפיאות ראשם וזקנם - [שהם שמות קודש וצינורות השפע כמובא בזוה''ק וכתבי האריז''ל] ומקשטים עצמם בכל מיני קישוטי טומאה ומסתכלים במראה בכל שעה וכי יתכן שנערים כאלו יזכו להיות תלמידי חכמים ומורי הוראות בישראל?!. הוי ואבוי, זהו חושך ולא אור, והם מחשיכים עיני ישראל ה' יצילנו ורבים חללים הפילו רבנים כאלו, והם הם שסייעו להחריב כמה קהלות קדושות בישראל.

ועיקר צעקתינו הוא מי התיר להם הרצועה הזאת לבוא גם בשערי ארץ הקודש וביחוד בשערי ציון וירושלם. ומובא בספר יונת אלם (פט"ו) ארץ ישראל נקרא כנען על שם הכניעה לפני אל שבשמים שחוייבנו בה כפלי כפליים בארץ הקודש כי שם נגלה אלינו אלהי ישראל מושיע מיתר הארצות עכ"ל. ואלו אין פחד ה' לנגד עיניהם ומורא לא יעלה על ראשם, אלא בראשם גאות עריצים ותאות אלהי הנכר, ומי בקש זאת מידם רמוס חצירינו. (הריא"ז מרגליות זצ"ל בספרו עמודי ארזים עמ' מז-מח)

אין התורה מתקיימת במי שמתגאה ומתקשט ביופיו

אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב "הוי כל צמא לכו למים", לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. ואמר רבי אושעיה למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו במים ויין וחלב, דכתיב "הוי כל צמא לכו למים", וכתיב "לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב", לומר לך מה שלשה משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה עליו.

כמעשה שאמרה בתו של הקיסר לרבי יהושע בן חנניה אם חכמה מפוארה כיצד יתכן שתהיה בכלי מכוער? [כלומר מי שיש בו חכמה מפוארה כמוך צריך גם להיות בכלי מפואר דהיינו נאה בחיצוניותו]. אמר לה רבי יהושע במה אביך הקיסר מניח את היין? אמרה לו בכדי חרס. אמר לה כל העולם מניח את היין בכלי חרס וגם אביך מניח בכלי חרס והרי הוא קיסר!? אמרה לו אלא במה יניח את היין אם לא בכדי חרס? אמר לה כיון שאתם אנשים חשובים תניחו את היין בכדי זהב. אמרה לאביה שיצוה להעביר את היין לכדי זהב וכך עשו, ולאחר זמן החמיץ היין. שאל הקיסר את ביתו מי אמר לך לעשות כך, אמרה לו רבי יהושע. הלכו וקראו לרבי יהושע שיבוא אל הקיסר, שאלו הקיסר מדוע אמרת לביתי לעשות כך? אמר לו רבי יהושע כיון שהיא אמרה לי שלא יתכן שחכמה מפוארה תהיה בכלי מכוער, אני השבתי לה אדרבא, שהרי היין משתמר דוקא בכלי חרס מכוער ולא בכלי זהב, ואף התורה מתקיימת בי יותר מאשר הייתי נאה (תענית דף ז. - ע"פ פירוש רש"י).

[מקשה הגמ'] והרי יש אנשים נאים שהם מלומדים בחכמה? [מתרצת הגמ'] אותם נאים שהם חכמים, אם היו שונאים את היופי היו תלמידי חכמים ביותר, כיון שאי אפשר לנאה להשפיל דעתו ובא לידי שכחה (גמ' שם ע"פ פירוש רש"י ותוס'). אמנם בודאי אין זה תלוי בטבע הבריאה שיהיה מי שאינו נאה תלמיד חכם יותר מן הנאה והיפה, אלא הכונה אם היו שונאים את היופי ולא היו מגיסין דעתן ומתגאים מחמת יופיין היו תלמידי

חכמים יותר ממה שהם עכשיו (מהרש"א בנדרים דף נ: ד"ה תורה). ואדרבה מי שהוא בעל מראה נאה מטבעו, ובכל זאת מתגבר על יצרו ואינו מתעסק בקישוט גופו ובגדיו וסלסול בשערו יכול לזכות למעלות רוחניות גדולות ונשגבות (הגאון רבי אליהו הכהן מאיזמיר זצ"ל בספר מדרש תלפיות ענף בעלי מראה).

[ומה שמצינו אצל אבותינו ואמותינו וכן בנביאים הראשונים שהיו בעלי תורה וחכמה וגם בעלי יופי וצורה , נאמרו על כך כמה ביאורים, כמבואר ביערות דבש להגר"י איבשיץ (ח"א דרוש ד ד"ה צאו וראו), ובראש דוד להחיד"א (פרשת מקץ ד"ה והנה עמ' קלו) ועוד].

רבים מגדולי האומה הוזכרו בתורה לשבח, במראם הנאה. למשל, על רחל נאמר "ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה", וכן על דוד המלך "והוא אדמוני עם יפה עיניים וטוב ראי". וכך על עוד רבים אחרים. והדבר אינו מובן, הלא נאמר "שקר החן והבל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל". מדוע אם כן יש להזכיר את היופי כמעלה? אולם לא לחינם הטביע הבורא בטבע האדם להתפעל מיופי. תכלית האדם בעולם הינה להגיע לשלמות הרוחנית, בכוחות עצמו. משום כך האדם שואף בתוככי נשמתו לשלמות. היופי אינו אלא ביטוי של שלמות וההתפעלות מהיופי נעוצה בהתפעלות משלמות. אלא שאחרי הכל, היופי החיצוני הינו שלמות חומרית וזמנית.

אדם המשקיע רבות ביופיו החיצוני משום שרואה בו יעד חשוב, מזניח בהכרח את עולמו הרוחני הפנימי, וכלפיו מכריז הפסוק ואומר: "שקר החן והבל היופי". אבל כאשר יראת השמים ניצבת במרכז חייו של יפה התואר, הוא אינו מתגאה ביופיו ונזהר שלא להיכשל באיסור ושלא להכשיל אחרים, הרי עליו או עליה נאמר "אשה יראת ה' היא תתהלל" – גם ביופיה, כלומר, היא תתהלל גם במה שהוזכר בתחילת הפסוק כשקר וכהבל. שהרי יופי שלמותה החיצונית, אינו אלא מוסיף על שלמות היופי הפנימי ואף משמש ככלי להעצמת עולמו הרוחני הפנימי. אצל אדם כזה, היופי הוא אכן מעלה הראויה לשבח, בהיותו משלים את מכלול מעלותיו.

נמצאנו למדים, אדם שמחשבתו אינה מתעסקת במראהו החיצוני, מסוגל להתרכז בעוצמה בדברי חכמה ובעולמו הרוחני הפנימי. ולכן היופי החיצוני פוגע בדרך כלל בחכמתו ובגדולתו האמיתית של האדם. לפיכך, התורה משבחת את שרה אמנו שהייתה בת מאה כבת עשרים – לנוי, וכך היו שאר גדולי וגדולות האומה שנשתבחו ביופיים. לפי שעל אף יופיים החיצוני, כל ריכוזם היה רק בבניית עולמם הרוחני. (הרה"ג זמיר כהן שליט"א בספרו מפתחות לחיים עמ' 158)

יש כאלו אשר שמים ליבם וראשם בעניין המלבושים שיהיה כפי המוד"ע [האופנה], ודבר זה מוכיח על חוסר יראת שמים ובדרך זו לא יתכן להצליח בלימוד. ואפילו שלמראית העיין נראה שדווקא בחורים כאלו [ששמים ליבם וראשם במלבושים] יש להם כביכול שם בישיבה, אבל בודאי לא יתכן שיהיה להם הצלחה אמיתית בלימוד, כי מי שאין בו יראת שמים, במשך הזמן יורד ג"כ בהבנת התורה וכל עתידו הוא להפך מאותם אנשים אשר התורה היא חלקם בחיים וממלא את כל ישותם. לכן אין להתפעל מאלה שמדברים בלעג על מי שאינו עושה כמעשיהם, וצריך לברוח ולהתרחק מהנהגה זו שהיא בניגוד למה שבן תורה צריך להיות, ועם ישראל נגאלו בזכות שלא שינו את מלבושם ובזכות זה נזכה ליגאל בב"א. (הגאון רבי אהרון לייב שטיינמן שליט"א במכתב, הובא בספר תפארת בחורים מאמר ג)

המתקשט ומתנאה בבגדיו מחלל שם שמים

בארבעה דברים תלמידי חכמים ניכרים ...ובעטיפתן (מסכת דרך ארץ זוטא פ"ה) ופירוש "בעטיפתן" – בהליכתן ומלבושיהן (נחלת יעקב שם). ולכן מלבוש תלמיד חכם צריך להיות נאה ונקי, ולא ילבש מלבוש מלכים כבגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלים בהם ולא מלבוש עניים אלא בגדים בינוניים נאים (הרמב"ם בפ"ה מהלכות דעות הלכה ט). [דברים אלו נאמרו לכל אדם, אלא שתלמידי חכמים צריכים ליזהר בהם ביותר (כנ"ל עמוד יב)]. וכן יזהר כל אדם לא ללבוש מלבושים העשויים ליוהרא או פריצות, אלא בגדיו יהיו באופן המורה על הכנעה ושפלות, שכן דרכם של עם ישראל לילך בדרך צניעות וענוה, ולא בבגדים המורים על שחץ וגאוה (קיצור שו"ע סימן ג סעיף ב)

וראוי ליראי ה' לנטות בלבושם ובשאר ענייניהם לדרך היותר צנועה כמנהג החברים [בני התורה ויראי ה']. והפרישה החיצונה [מלבושם הצנוע של בני התורה ויראי ה'] אינה סימן יפה על פנימיותו של האדם (החזו"א בקובץ אגרות ח"ג סימן קנב).

בן תורה צריך להרגיש שגנאי הוא לו לסדר כובעו שיעמוד בשיפוע, וכן לא נאה לו ללבוש חולצה עם שרוולים קצרים שהרי בגדיו זה כבוד התורה שכן רבי יוחנן קרא לבגדיו 'מכבדותיה'. וכשרואים בן תורה שמתלבש במלבושים נאים יותר מכדי הצורך או מתגאה, עלולים ע"י כך למאוס ח"ו בישיבות הקדושות וכתוצאה מכך יתכן שלא ישלחו את בניהם ללמוד בישיבה. נמצא שאדם גורם רעה לעצמו וגם הכשיל את אחרים, וכבר אחז"ל (אבות ד, ה) אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ה'. ושמעתי אדם שמספר לחבירו שראה בן תורה לבוש בלבוש שאין רגילות של בני תורה ללובשו, ואמר לו וכי רק להם מותר ולנו אסור!?, ויש נקודה נכונה בדבריהם כי בן תורה צריך להיות מורם מעם ולהקפיד

בהליכותיו ולקדש שם שמים (הגרב"צ אבא שאול זצ"ל בספרו אור לציון – מוסר, שער התורה מאמר ח).

וכבר ידוע כי עוון חילול ה' הוא חמור ונורא מכל העוונות (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט) ואין לו כפרה אפילו ע"י יסורים, אלא רק אם יחזור בתשובה ויקדש ש"ש ויעסוק בתורה כל ימיו (שערי תשובה שער ד אות טז). ויש לדעת כי עוון חילול ה' נמדד ביחס למה שהעם מחזיקים ומחשיבים את האדם. וכיון שמחזיקים את בני התורה ושומרי התורה והמצוות כאנשים שאמורים לשמש דוגמא חיובית יש ליזהר בכל הענינים שיש בהם חשש חילול ה' (מסילת ישרים פרק י"א והחיד"א בספרו דבש לפי מערכת ח אות טו"ב).

ובפרט בדורות הללו צריכים זהירות גדולה ושמירה יתירה מחילול ה' כי בעוונותינו הרבים רבו המתפרצים שנפשם שוקקה לדבר תועה על תלמידי חכמים ועל יראי ה' וחושבי שמו, ואפילו אם יהיו כל מעשיהם כמלאך ה' צבאות ולא יכשלו בשום דבר קטן או גדול יחשדוהו במה שאין בו ויפערו פיהם להיות מלעיבים במלאכי האלוקים, ועל כן יש להשתדל בכל עוז ותעצומות להתרחק מדברים הגורמים חילול ה' (הגר"א פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ ערך חילול ה').

ובפרט בדורינו חייבים אנו להתנהג כראוי ולהיות הגונים מכל רבב ושמץ של עוולה, כדי להקהות את עוצמת ההסתה הפרועה המשתוללת בחוצות, ובכדי לקדש שם שמים עד שכל הרחוקים משמירת תורה ומצוות יכירו וידעו שאין כמו יהודי שומר תורה ומצוות הליכות והנהגות ישרות מידות טובות ויר"ש טהורה (הגר"י זילברשטיין שליט"א, טובך יביעו ח"ב עמ' שג בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א).

המתקשט ומתנאה בגופו ובגדיו גורם להיכשל בעבירות ומידות רעות

הרוחץ מנעליו ויוצא לשוק הרי זה מגסי הרוח. סנטרו לצדדין [שמסלסל בשערו ומחזירו לאחוריו כדי שיהא סנטרו מגולה], כובעו לאחוריו [כדרך בעלי גאוה], ירכתו [רגלו] על גבי חברתה [שהולך עקב בצד גודל] הרי זה מגסי הרוח (מסכת דרך ארץ רבה פי"א, ע"פ פירוש קנין יהושע).

הכבוד הוא הדוחק את לב האדם יותר מכל התשוקות והחמדות שבעולם, ולולי זה כבר היה האדם מתרצה לאכול מה שיוכל, ללבוש מה שיכסה ערותו, ולשכון בבית שיסתירהו מן הפגעים והיתה פרנסתו קלה עליו ולא היה צריך להתייגע להעשיר כלל, אלא שלבלתי ראות עצמו שפל ופחות מרעיו מכניס עצמו בעובי הקורה הזאת ואין קץ לכל עמלו, על כן אמרו חז"ל (אבות ד, כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. (הרמח"ל ע"ה במסילת ישרים סוף פי"א)

המלבושים והקישוטים לא הזהירה התורה על יופיים או על תבניתם אלא שלא יהיה בהם כלאיים ויהיה בהם ציצית אז כולם מותרים. אמנם מי לא יודע שמלבישת הפאר והרקמה תמשך הגאוה, גם הזנות יגבל בה, מלבד הקנאה והתאוה והעושק הנמשכים מכל מה שהוא יקר על האדם להשיגו. וכבר אמרו חז"ל (בראשית רבה פכ"ב) כאשר היצה"ר רואה שהאדם תולה בעקביו, ממשמש בבגדיו ומסלסל בשערו אומר 'זה שלי'. (מסילת ישרים פי"ג)

ואשר לבגדים נאים, כיוון שמיוחדים הם לאדם על פני בעלי-חיים שאין בהם דעה, הריהו מתפאר ומתהדר בהם כמו שנאמר (מסכת דרך ארץ זוטא פ"י בשינוי לשון) "הדרת אדם לבושו". התבונן ותמצא כי נוי המלבושים אינו אלא דמיון, חיפוש דרך שבאמצעותה יכול האדם להטעות את זולתו לחשוב כי יש בו גדולה. והלא עיניך הרואות את חלושי הדעת, והמה רוב בני האדם, מוציאים זמנם לריק בסידור המצנפת וביישור אימרת הבגד וצחצוח הנעליים שברגליהם, וסבורים שמעשיהם מורים על נוי והידור משופרא דשופרא ומדרגה גבוהה שבגבוהות. ואם יקרה מקרהו של מי מהם להיות לבדו במקום שאין רואים אותו, יהיו הנוי והעונג כלא היו והוא יפשוט את בגדי חמודותיו וימירם באחרים. (רבינו אברהם בן הרמב"ם ע"ה בספרו המספיק לעובדי ה' פרק הפרישות)

סוף דבר המקשט גופו כדי להתגאות הרי זה שוכח את השם ולא יחוש על המצוות ולא ירדוף אחר מעשים טובים, כי כל כוונתו על עצמו לקשט גופו הכלה אשר אחריתו רימה והמקשט גופו קרוב לזמה. והתאוה היא המדה הרעה שבכל המידות כי יתאוה מחמת גאותו להתלבש בבגדים יקרים ולבנות פלטרין גדולים ולאכול מאכלים טובים, כי המתגאה ,לעולם יחמוד לדברים גבוהים, וכאשר לא תשיג ידו לדברים אלו מתוך כך יבוא לידי גנבה וגזל, כי המתגאה לבו חומד ורחב כַּיָם להתעשר ולא יהיה שמח בחלקו, כי ימעט בעניו מה שיש לו לפי רב הוצאות תאוות גאותו.

ועוד הגאוה גורמת שלא יהא סבלן לסבול עול הבריות ואין צריך להאריך בפחיתת מי שאינו סבלן כי הוא ידוע לכל. וע"כ הדרך הישר באדם שיהא נקי בכל עניניו כי הנקיות הוא גדר של מעשים טובים. ולכן לא ילבש מלבושים יקרים ונאים שהכל מסתכלים בהם ולא בגדי עניים אלא בגדים בינונים נאים ונקיים. (ארחות צדיקים שער הגאוה)

מי שהוא עבד לא יתגאה לפני המלך כדכתיב (משלי כה, ו) "אל תתהדר לפני מלך" וכתיב (שמואל א, יב, יב) "וה' אלקיכם מלככם" ואנחנו לפניו תמיד כיון שמלא כל הארץ כבודו. ודרך בני אדם להתכבד במלבושים, אמנם אין נאה ההידור והכבוד לעבד אלא למלכו של עולם שנאמר "זה הדור בלבושו" (ישעיה סג, א), וכתיב "ה' מלך גאות לבש" (תהילים

צג, א). ואמרו חז"ל (ברכות ל:) אל תתהדר לפני מלך לכבודך אלא לכבודו, ואנו אומרים בכל יום ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, לכבודו ולא לכבודינו. (הגאון רבי אליהו הכהן זצ"ל מאיזמיר בספרו שבט מוסר פי"ט אות יב)

אמרו במגרניתא דרבי "מאיר שהמלבוש גורם לפגיעות רעות". כלומר שמתגאה במלבוש משי ורקמה ומבזה המון העם ונראה בעיניו כי הוא שר גדול ולו נאה המלוכה וטח מראות בעיניו שהכבוד לא לו כי אם למלבושים. וכבר אמר החכם בדרך צחות "היום לבושך בוץ עלי תולע ומעיל סרוח, ומחר לבושך בו"ז עלי תולע ומעיל סרוח". ואם אין לו עושר הראוי ללבוש זה, מחר יבוא לידי גזל ולקנות ממון שלא כדין כדי שיוכל ללבוש כמנהגו הרע, ואם יהיה שוטה ויקח בהקפה עד אשר יעבור בסך גדול, בעלי חובותיו ישימוהו בבית כלא ויהיה לחרפה ולמשיסה.

וכבר אמרו רז"ל (בראשית רבה, כב) כשהסט"א רואה מי שמסלסל בשערו ומקפיד ללבוש בגדים יקרים אומר זה שלי. וכל שהוא הולך אחר המלבושים יצא בגרעון לבוש הנפש וחלוקא. וההולך אחר הלבוש, הרי הוא בוגד בנפשו להפשיטה ערומה ולהלבישה בגדים הצואים מלוכלכים קרעים קרעים. וכ"ז רמוז באמרו "ממלבוש שמביאו לידי פגיעות רבות". (הגאון החיד"א זצ"ל בספרו לב דוד פרק ט)

יש כיום קלקולים גדולים ופרצות בתחום הביגוד והלבוש. ישנם ילדים שהם קובעים להורים את הלבוש והביגוד שהם רוצים ומדריכים אותם מה לקנות להם. למעשה [פעמים רבות] הקלקול מתחיל באמהות שמייפות את ילדיהם הקטנים בכל מיני לבושים ובגדי פאר, וזה משפיע על הילדים וגורם שכאשר הם גודלים הם מחליטים את צורת הלבוש, ואז כבר ההורים אובדי עצות ואינם יודעים כיצד להתמודד עם הרצונות של הילדים.

בנוסף, הנהגה זו גורמת להרגיל את הילדים להתבלטות ולהתנהגות של גאוה וחוצפה ח"ו, לכן יש לדעת אף שצריך להתלבש נאה ונקי אבל לא להבליט ולחפש את היופי והחיצוניות. (הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א, הובא בספר דרכי החיים ח"א עמ' תג)

פרק ו' - בגנות ורעת המותרות ובפרט המלבושים וכדו'

בעניין המלבושים ראוי לאדם להתנהג בדרך אמצעי לפי מה שהוא אדם ולפי המקום, ואף אם חננו ה' עושר לא ילבש בגדי רקמה חשובים מאוד. הן משום שעובר על בל תשחית, והן משום כי נפש הוא חובל שמביא את האדם לידי גאוה, וסימן לדבר "גאות לבש", והן משום שמגרה יצה"ר בעצמו, והן משום שגורם שגם אחרים שאין ידם משגת יראו ממנו וירצו לעשות כמעשהו, ולבסוף לווים ואינם משלמים או גוזלים וחומסים,

ואב ואם באים ומבכים בצער מתחולל ואין להם מושיע, וכהנה רבות רעות וצרות שעוברות על ראש העניים, ומי גורם לכל זה, ריבוי ההוצאות והמלבושים שנעשו קבע. וראוי למנהיגי הקהילות ליתן לב ולגדור ולתקן תקנות לישוב ותיקון העולם. וכבר מצינו בדברי חז"ל בכמה מקומות שחייבו את העשירים להקל בכבודם כדי שלא לבייש את מי שאין לו. (הגאון רבי אליעזר פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ ערך לבישה)

וראיתי לכמה אנשים שעזבו מנהג אביהם, ועלו בסולם שאינו שלהם, ונתגאו ונהגו שררה לעצמם שאוכלים למעדנים ולובשים בגדי משי וארגמן, ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, כשמטה ידו ואין ידו משגת לפרוע את חובותיו, והוכרח לברוח לארץ מרחקים מפני חמת בעלי החובות והוא נע ונד נודד הוא ללחם חוץ למקומו וחוץ מאהלו אהל משכן שלו, שרוי בלא אשה, שרוי בלא טובה, שרוי בלא ברכה. ובנוסף הרי כשעומד בלא אשה, הוא עלול להכשל בחטאים, ובניו מתגדלים בלא מוסר ובלא תורה ובלא דרך ארץ ואין להם מורה את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

וזהו כונת הפסוק (דברים לב, טו) "וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כשית ויטוש אלוה עשהו וינבל צור ישועתו". כלומר מי שלומד לאכול ולשתות למעדנים, וללבוש ולכסות עצמו בבגדים חשובים ויקרים, ויטוש אלוה עשהו, אינו יכול להיות אדוק בעבודתו יתברך.

וכמה הפליגו חכמים בחומר עון הגזל, ואמרו (ב"ק דף קט.) הגוזל את חבירו שוה פרוטה, כאילו גוזל את נפשו ונפש בניו ובנותיו עכ"ל. כ"ש האנשים האלו, שכל מה שאוכלים ושותים הם של בעלי חובותיהם, ומתכסים בכסות שאינו שלהם, מכיון שהם חייבים לאחרים, היה מן הראוי שלא להניח לעצמם אלא בגדי חול ושבת בלבד, והם אינם עושין כן, אלא בתיהם מלאים כל טוב, ונראה להם שאין זה גזל אלא משלהם הם אוכלים. וצריך להודיעם עונשו של גזל, כי לא נחתם גזר דינם של דור המבול אלא על הגזל.

בא וראה מה שכתב בספר החסידים (סימן שצז): אדם שחייב לאחרים ממון ואין לו משלו, לא יקנה ספרים ולא יתן צדקה, ולא ישכיר סופרים, ולא יתן נרות לבית הכנסת. ועל זה נאמר (ישעיה סא, ח) "שונא גזל בעולה" עכ"ל. ומה יעשו ליום פקודה החטאים האלה בנפשותם, שגוזלים וחומסים ומצערים את נפשות האומללים, בשביל לקנות מלבושים חשובים ויקרים שאינם הכרחיים לגוף וכ"ש לנשמה.

וזהו כונת רבותינו ז"ל בגמ' (ביצה דף טז.) כל מזונותיו של אדם קצובים מתשרי חוץ מתשר"י, ראשי תיבות, ת'למוד תורה, ש'בתות, ר'אשי חדשים, י'מים טובים. ופירש רש"י ז"ל, שמבואר ממאמר זה שצריך לצמצם במזונותיו, כלומר אם רואה אדם את

עצמו מרויח בתחילת השנה או בשנה אחרת, אל ינהג את עצמו בעדונים ותפנוקין, שמא בסוף השנה או בשנה אחרת לא ירויח ויצטרך לבריות, על כן האיש הירא את דבר ה', יאחוז דרך הראשונים שהיו מסתפקים בהכרחי, כל אחד לפי סיפוקו עושרו וממונו הולך בתומו צדיק. (הגאון רבי יצחק מולכו זצ"ל מחכמי סלוניקי בספרו אורחות יושר פ"ד)

ישנם כמה סיבות המביאות את האדם לידי גזל וחמס ומי שהורגל בחטא זה של איסור גזל וקשה לו לפרוש ממנו – תקנתו שידרוש בנפשו מאין בא למחלה קשה זו. והנה לעוון גזל שהופקר בפני הרבה אנשים יש כמה סיבות ואחד מהם הוא ריבוי ההוצאות ומותרי המלבושים שנעשו קבע בעוה"ר, וזה גרם לנו בזמנינו כל הצרות וכל התלאות מבפנים ומבחוץ. ובתחילה כשמרגיל אדם את עצמו בזה אינו מתבונן על אחריתו, והיצה"ר מתנהג עם האדם הזה כצייד המשליך מזון במצודה לעיני כל בעל כנף, אשר מרוב רצונה אחר האכילה וממיעוט דעתה אינה מביטה כלל במצודה הפרוסה וכשנכנסת שם שוב ניצודה ועומדת ומוכנת לשחיטה.

כן הוא בענין הזה שבתחילה הקב"ה מזמין לאדם מעות בחסדו כדי שיוכל להחיות את נפשו בזה וגם לפרוע מזה חובות הבורא כצדקה גמ"ח והחזקת התורה וכד', והיצה"ר מסיתו שעתה נאות לו להתנהג בעניני הוצאות רבות והמלבושים במעלה הגבוהה מערכו כדי שיראה חשוב ומכובד לעיני חבריו. והאדם הולך אחר עצתו ומרגיל עצמו בזה עד שבהמשך הזמן נעשה מוכרח להתנהג כדרך הגבוהים, ואח"כ אם תזדמן לו שנה או שנתיים שאינו משתכר לפי ערך ההוצאה אשר הרגיל את עצמו בזה, מוצא לו היצר מקום להטעותו ולפתותו לגזול ולחמוס ולהיות לוה רשע ולא ישלם כדי להתנהג באופן הראשון שלא יתבזה לעיני חבריו, וברבות הזמן נעשה לגזלן וחמסן שאינו חושש כלל לחיי נפש חבירו.

גם פעמים רבות מביא את עצמו לידי סכנה עי"ז שנחלה מרוב הדאגה ע"י הקלון והכלימה שיש לו מכל עבריו מסביביו, כי תחת מעט הכבוד אשר הנחילו היצה"ר מתחילה ע"י הנהגתו, ינחילהו עתה משנה כפלים קלון אשר הכל מבזים אותו עבור דמיהם, וזהו עונשו בעוה"ז מלבד עונשו השמור לו לעוה"ב עבור עוון הגזל.

אבל כבר אחז"ל (אבות ב, ט) איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם ר' שמעון אומר הרואה את הנולד, שצריך האדם אפי' בעת שהוא תקיף במצבו להתבונן תמיד בתהפוכות הזמן המצוי מאוד בעוה"ר ושלא להתנהג בעניני הוצאות ביתו רק בדרך אמצעי לפי מה שהוא אדם ולפי המקום. ואף אם חננו ה' עושר גדול, לא ילבש בגדי רקמה חשובים מאוד כי נפש הוא חובל, שמביא לאדם לידי גאוה, גם מגרה יצה"ר בנפשו, גם גורם שאחרים

שאין ידם משגת יראו ממנו וירצו לעשות כמעשהו וסוף שלווים ואינם משלמים או גוזלים וחומסים.

[ומתוך אלו המותרות רבו בזמנינו הוצאות הנישואין במלבושיהן שרבות בנות באות לידי בזיון בהגיען לפרק נישואין, אב ואם בוכים ומבכים ואין להם מושיע וכהנה רעות רבות וצרות שעוברים על ראש העניים, ומי גורם לכל זה אם לא ריבוי ההוצאות ומותרי המלבושים שנעשו קבע בעוה"ר שגורמים בזה רעה לעצמם בזה ובבא ולכל העולם].

ובאמת צריך האדם ללמד את עצמו מידות מאבותינו ע"ה וכמ"ש בשיר השירים "צאי לך בעקבי הצאן". ומצינו ביעקב אבינו ע"ה אפי' שהיה בן יצחק שהיה עשיר גדול, אעפ"כ לא שאל מן הקב"ה אלא "לחם לאכול ובגד ללבוש". ולכאורה תיבת "לחם לאכול ובגד ללבוש" מיותר ולמה כפל הכתוב? אלא ידוע שיש עשירים שדרכן להתנהג בעניני סעודתן בדרך גבוהה כי יותר מתפזר ממה שאוכל, וכן הוא בעניני מלבוש להיות לו בגדים שהוא לובש על בשרו וגם בגדים להתראות בו בין חבריו מינים ממינים שונים וכיוצ"ב, אבל יעקב אבינו ע"ה ביקש את ההכרחיות "לחם לאכול ובגד ללבוש".

ובפרט בזמנינו בודאי אין לאדם להיות אץ להתעשר, כי העשירות דומה לאיש עשיר שהיה מורגל במיני תענוגים שונים בכל יום והיו מזמרין לפניו, ומרוב גאותו מרד במלכות ונגזר דינו שיציבוהו על מגדל גבוה מאתים קומות ויגישו לפניו כל יום כל המעדנים והמלבושים היקרים וכלי הזמר שנה שלמה ואח"כ יוצא להורג. האם יערבו לו כל המעדנים אחרי שבכל רגע מסוכן הוא ליפול מראש הגג ואבריו יתפרקו, והרי נוח לו שיורידוהו לארץ ושיותן לו לחם ומים. כן ממש בעניני העשירות שמצוי בעוה"ר תהפוכות הזמן בכל עידן והוא נופל אח"כ מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ויותר ממה שהוא שמח עתה על הווייתו יתאבל אח"כ על העדרו, כי על כן הלא טוב לאדם שיתבונן כל זה בתחילתו ולא יהיה אץ להתעשר אף בדרך היתר וכ"ש שלא לילך בדרך חריצות ורמאות להרבות הונו. וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. (החפץ חיים זצ"ל בספרו שפת תמים פרק ה)

המותרות פוגעות בלימוד התורה ועבודת ה'

וכאשר נתבונן היטב במעשינו נמצא שבעוונותינו הרבים דפי הש"ס פרושים אצלינו על כותלי הבית, וכן דפי המשניות על הכסאות היפים והשולחנות הנאים, וכל ההלכות שבתורה פרושים על בגדינו היפים ובגדי בני ביתנו. ולא תאמר כי ממשיל משלים אנוכי, והראיה מהמדרש ששואלים אדם בבית דין של מעלה על מקרא ומשנה הלכות ואגדות, ומסתמא ניתן לאדם דעת מתחילה שיוכל להשיג כל זה.

וכאשר יתבונן האדם בימי חייו יראה בעצמו שחסר מכל זה, ואפילו אם ידע במקצת, אבל ידיעתו מועטת בש"ס ומשניות ומדרש. וכשירצה להבין סיבת הדבר היכן הלכו כוחותיו וזמן חייו, ימצא שהחליף את הש"ס שלו דהיינו את הדעת שנתנה לו ללמוד – בדירה נאה, ואת המשניות – בבגדים נאים. הרי ברור שכל כוחותינו הנתונים לנו להשיג תורתינו הקדושה שבכתב ושבעל פה – פרושים על הכתלים ועל הריהוט והבגדים, שהחלפנו בסכלותינו עולם עומד בעולם עובר כמו אדם שמחליף זהב וכסף בכל מיני צעצועים. (החפץ חיים זצ"ל בספרו שם עולם ח"ב שער החזקת התורה פי"ג)

וכמה ביטול תורה ותפילה נגרם לבני אדם אשר רודפים אחר המותרות שנאלצים לעבוד שעות רבות להרויח כסף עבור המותרות ומתפללים ביחידות ותפילותיהם חטופות וקטופות, ומתביישת מהם אף הלחלוחית בעניני רוחניות שרכשו בנערותם בישיבה והולכים ומתגשמים מיום ליום, והרבה בני תורה עזבו תלמודם לחלוטין בגלל ששקעו בחובות עבור המותרות ה' יצילנו. (החפץ חיים זצ"ל בקונטרס נפוצות ישראל פ"ו)

הדרך להשגת השלמות - ע"י הסתפקות במועט

והזהר בעצמך שלא תלמוד לאכול מאכלים יקרי הערך, ולא ללבוש בגדים חשובים, שמטעם זה בדורות הללו הרבה בני אדם הולכים נעים ונדים ודחופים, מפני שלא נהגו כדורות הראשונים שלא היו לובשים בגדים חשובים ומאכלים יקרים, ומקיימים עליהם מה שאמר התנא (אבות ו, ד), פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן, ובתורה אתה עמל כו'. ולא אמר התנא מוסר זה כנגד התלמידי חכמים דוקא, אלא על כל העולם כולו, שכשהן מסתפקין במועט והכרחי כדורות הראשונים, יוכלו לחיות בנחת והשקט לקבוע עתים לתורה ולבם פנוי לעמוד לשרת לשם ה', וללמד לבניהם תורה ומצות ומעשים טובים, ונוחלים ומנחילים עושר וכבוד לבניהם כדי שיוכלו ללמוד וללמד להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. ולזה סיים התנא, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ולכן אמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית כח, כ-כא) "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתי בשלום אל בית אבי". כלומר כאשר יהיה ההכרחי לבד, לחם הראוי לאכול אף שלא יהיה לחם משובח, וכן בגד הראוי ללבוש ולא להתפאר בו, אז "ושבתי בשלום", דהיינו בשלימות "אל בית אבי", כיון שלא הטה אחר המותרות.

ומי שאוכל אוכלים יקרים ולובש בגדים חשובים, מעותד הוא לעבור על כל התורה כולה, וכמו שכתב הרב חמ"ל (ח"א דף א ע"ב) משם הרב הגדול שלמה אפרים ע"ה, בפסוק (תהלים לח, ה) כי עוונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני. משא – ר"ת: ממון, שמלות,

אכילה. וכן סופי תיבות: אכילה, שתיה, מלבושים. אשר המה אבות נזיקים, ומטרידים את האדם מהשגת שלימותו, כי על פיהם יהיה כל פשע וחטאה.

וכתב הרב יד יוסף ז"ל (פרשת בהעלותך דרוש שני דף רל ע"ד) שלזה צותה תורתינו הקדושה ללוים שיגלחו כל שערם, כמ"ש (במדבר ח, ז) "וכה תעשה להם לטהרם והעבירו תער על כל בשרם", להורות שהשערות הם מותרות הגוף, וראוי לגלחם ולהעביר המותרות. האנשים הקדושים הנגשים אל ה' יתקדשו, ויעבירו תער על כל בשרם וישליכו המותרות מעליהם. אמנם רוב העולם אנו רואים שאין עושים כן, רק משליכים רוב זמנם בשלימות גופם ותאות חומרם, ולא בשלימות נפשם ושכלם, וזה הפך כונת הבריאה. (הגאון רבי יצחק מולכו זצ"ל מרבני סלוניקי בספרו אורחות יושר פרק ד)

והעיקר שיתבונן האדם בעצמו מהו ההכרח האמיתי שאי אפשר בלעדו ואז יוכל להתקיים (משנה ברורה סימן קנו סק"ה). וכדי שלא ירמה אותו היצה"ר לומר על הרבה דברים שהם הכרחים בשבילו – יתבונן האדם אילו היה מחוייב לזון ולהלביש את חבירו לפי ערכו מה היה אומר שהוא הכרח, וכזה ראה וקדש לעצמך ללבוש לאכול ולהתנהג כך (שער הציון שם סק"ג).

כלומר שיתבונן האדם כמה היה צריך לזון להלביש את חבירו שהוא באותו ערך ומעמד כמו שלו, וכך יתנהג. וכללו של דבר שגדר המותרות הם דברים שאינם הכרחים להנהגת החיים הנורמליים אלא באים רק כדי להרחיב את עצמו ולהנות מהעוה"ז או כדי להתראות בהם בפני בני אדם, וממותרות אלו וכיוצ"ב צריך האדם להתרחק (הגר"ש וואזנר שליט"א בשו"ת שבט הלוי ח"י סימן יג)

העיקר לקשט את הנשמה הנצחית ולא את הגוף והלבוש הזמני

יסתכל המסתכל איך בעבור הבושה יתבטל מכמה מצוות שילעיגו עליו, והתימה על ביישן זה איך לא יבוש מהבורא יתברך שמו לעד אשר מלא כל הארץ כבודו ורואה כל מעשיו. והן האדם מתבייש לצאת החוצה בבגד קרוע או שיש לו כתם מאיזה לכלוך ושמן אפילו יתנו לו כסף וזהב לא יסכים להראות מול בני אדם בבגדים קרועים או לבושים מטונפים.

ואיך לא יבוש כי הלבושים אשר הם עקריי מלבושי נפשו הם קרעים וחסרונות אין מספר לבוש מלוכלך וסרוח, ובצאת נפשו ילבש הלבוש ההוא לפני כל צבא השמים והיה לזעוה ללעג ולקלס, ועינו תראה מלאכי חבלה אשר יאמרו לו אתה האיש אשר היית מקפיד כ"כ על המלבושים שיהיו לבנים ומגוהצים, משי ורקמה, מסודרים ומתוקנים

והיית מתבייש בחסרון קל מסדר הלבוש, ואיך עתה אתה לבוש בגדי הבוז. (הגאון החיד"א זצ"ל בספרו מורה באצבע אות שכט)

והנה אם ימצא האדם רבב על בגדו כמה יצטער על כך, וכ"ש אם ימצא בשרו מזוהם שאז הוא רץ לבית המרחץ לנקות את בשרו. וזה המתענג בתענוגי העוה"ז מכין כל בשרו לרימה ותולעה אשר המה ניזונים מתענוגי העולם, שמי שלא הורגל בתענוגים אין רימה שולטת בו. וזה שאמר הכתוב (תהילים טז, ח) "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט לכן שמח ליבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח". וכן אהבת תענוג המלבושים הנאים איך יערבו לו והלא אם יאמרו לאדם בינוני או עני הא לך לבוש אחד של גדולים ותלבשנו יום אחד ותחזירנו לבעליו, בודאי שלא ירצה לקבלו, כיון שאינו שלו איזו הנאה יש לו בלבישתו יום אחד ומחר יפשטנו. וכן האדם מאחר שיודע בעצמו שלבישת הבגדים הנאים אינם בתמידות, הרי הם כאילו אינם שלו, כי מחר ערום ישוב שמה ובגדיו סרוחים ובלויים בתוך הקבר ואיך יערב לו בגדי חמודות. (הגאון רבי ששון מרדכי זצ"ל מחכמי בבל בספרו קול ששון פ"א)

והנה האדם הבא לקשט את גופו, טוב לו אם היה נותן לב לקשט נפשו ולא גופו אשר לבסוף נעשה רמה ותולעה, וכמאמר התנא (אבות ג, א) הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עברה. כלומר שלא תבוא לתחילת הסיבה שממשיך לאדם לבוא לעבירה, והיינו כשתראה שהיצה"ר רוצה למשוך אותך אחריו להתקשט ולהתיפות, תזכור לאן אתה הולך שהוא למקום עפר רמה ותולעה שכל יופי גופך ומתיקות הנאתך תתהפך הכל לעפר ותולעים, שכאשר ישכב גופו בקבר בודאי לא יגיע לו עוד הנאת יופי וכהנה, ואדרבא עתיד ליתן דין וחשבון על מה שהעמיק כל מחשבות לבו לדברים כאלה, משא"כ אם יתן לב לקשט נפשו היה עושה בזה טובה לנפשו הקיימת לנצח. ואתה אחי הנותן כל לבך לקשט גופך לבד ולא את נשמתך, דומה לבן כפר אחד שהיה דרכו כשהוא אצל בני הכפר שלו היה לובש בגדי כבוד והדר ובבואו בעיר בין אנשים נכבדים היה לובש לבושי סחבות, הלא בודאי יקרא שוטה גמור עבור זה, כי אצל בני כפר שלו די לו אם היה לובש כמו שהוא, ובין אנשים נכבדים עליו ללבוש מלבושים הגונים.

וכן הוא בענינינו כל העוה"ז אין נחשב אפי' לכפר קטן נגד עוה"ב שנקרא עיר גיבורים (משלי כא) אשר מלאכים וכן הנשמות הקדושות השוכנות שם גדולתם וקדושתם רבה ונוראה מאוד, וכשהנשמה עולה שמה בין נכבדים רמים כאלה בודאי צריכה להתקשט במלבושי הוד הנעשים ע"י קיום המצוות, ואתה עושה הכל בהפוך שאתה דואג עבור קשוטי גופך הכלה השוכן בעוה"ז לשעה קלה בין בני תמותה, ועבור נשמתך הקיימת

לנצח אשר משכנה למעלה בין אצילי ארץ אין אתה דואג כלל, והוא כמעשה בן כפר הנ"ל.

וזה מרומז בדברי חז"ל (אבות ד, א) העוה"ז דומה לפרוזדור בפני העוה"ב התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין, והכונה שתשים כל לבך בעוד עמדך בפרוזדור לתקן ולקשט עצמך בדברים הצריכים לך להכנס עמהם לטרקלין. (החפץ חיים זצ"ל בקונטרס תפארת אדם פרק ו)

להתרחק ממותרות והתפארות המלבושים מפני אבלות החורבן

נאמר בישעיה (סו,י) "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה". מכאן אמרו חז"ל "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ומי שאינו מתאבל על ירושלים אינו זוכה ורואה בשמחתה" (תענית דף ל:). ומכלל האבלות על חורבן ביהמ"ק שלא למלאות פיו שחוק בעוה"ז, וכן שלא להתנאות בבגדים יותר מדאי ובתספורת יותר מדאי (רבינו אשר מלוניל ע"ה מרבותינו הראשונים, בספר המנהגות הוצאת מקיצי נרדמים עמ' 55)

וראוי לנו להכיר בעצמנו שאנו נמצאים בגלות ולא ללכת בגדולות ובנפלאות בנויי המלבושים ובבנינים מפוארים וכדו'. ואף מי שהרחיב ה' את גבולו, לא יתראה ויתפאר בעושרו שלא לגרום קנאה ועין הרע. וכ"ש שלא יעשה זאת בפני הגויים, שדבר זה גורם צרות רבות ורעות לכלל ולפרט. אלא ראוי לנו לכוף את ראשנו ולקבל את הגלות באהבה ולהיות נשברי לב בזכרנו את ציון, ואת הרעות הרבות שגרמנו ורב טוב שאבדנו בעוונינו, וע"י שנעלה את ירושלים על ראש שמחתנו יחיש ה' את פדותינו בב"א (הגר"א פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ ערך גלות).

ריבוי המותרות וקישוט המלבושים גורמים רעות וצרות לעם"י

אחד מסיבות החורבן והגלות ומקור הצרות והרעות שעברו על אבותינו במשך הדורות הוא מחמת שהיו רבים מעמי הארץ שהתערבו בגויים ולמדו מעשיהם ללבוש כקישוטי מלבושיהם בדיוק גדול, ובכל מוד"ע [אופנה] חדשה דקדקו על עצמם לנהוג כמותם. ועל כן בכדי לסתום פי המקטרגים [שגורמים עיכוב הגאולה] ולזכות לקרב הגאולה, צריכים אנו לקיים את מאמר חז"ל (פסיקתא זוטרתי שמות ו,ו): בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים ואחד מהם שלא שינו את מלבושיהם. ולכן יש להתרחק מבגדים יקרי הערך שיש בהם ארבעה אבות נזיקין: איבוד ממון. מראית העיין, קנאת העמים, דרכי הגויים, ושמחה יתירה בגלות. ומובטחנו שבעז"ה יעשו דברינו פרי למעלה אצל מעלת עם ישראל הקדושים וישכילו ויבינו זאת לאחריתם ויקבלו האמת ממי שאמרה, ועי"ז

יחיש ה' את גאולתנו ואת פדות נפשנו בב"א. (היעב"ץ זצ"ל בסידורו בית יעקב, חודש אב חלון השביעי).

פרק ז' - האדם ניכר בלבושו

בארבעה דברים תלמידי חכמים ניכרים ואחד מהם בעטיפתם (מסכת דרך ארץ זוטא פ"ה). בעטיפתן פירושו בהילוכן ומלבושיהן (נחלת יעקב שם). שכן הלבושים החיצוניים מתייחסים אל הקניינים הפנימים שבאדם (מהר"ם חאגיז בספרו אלה המצוות אות תקעג). בגדי אדם מרמזים על מידותיו של האדם כמ"ש "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" וגו' (מהרש"א שבת דף עז ע"ב ד"ה סודרא, ומוהר"ן בספר המידות ערך בגדים אות ב). ויזהר האדם לא ללבוש מלבושים העשויים ליוהרא ופריצות, אלא בגדיו יהיו באופן המורה על ענוה ושפלות, שכן דרכם של עם ישראל לילך בדרך ענוה וצניעות ולא בדרך יוהרא ופריצות (קצור שו"ע סימן ג סעיף ב).

וראוי ליראי ה' לנטות בלבושם ובשאר ענייניהם לדרך היותר צנועה וכמנהג החברים [בני התורה ויראי ה']. והפרישה החיצוניה [מלבושם הצנוע של בני התורה ויראי ה'] אינה סימן יפה על פנימיותו של האדם (החזו"א בקובץ אגרות ח"ג סימן קנב).

בן תורה צריך להיבדל במלבושו ובהליכותיו, ובכל עת ומקום שנמצא צריך ללבוש באופן שיהיה ניכר שהוא בן ישיבה. ובדבר זה יש עוד תועלת כי בכך מובדל הוא מהרחוב ומכל ההשפעה שיש מחוץ לכותלי בית המדרש וזה סייג ושמירה גדולה להינצל מכל רע.

ובפרט בתקופתינו צריך כל אחד לחזק עצמו הרבה מאוד בדבר זה (הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א, הובא בספר דרכי החיים ח"א עמ' תג).

לבוש כשר וצנוע – הגנה בפני השפעות רעות

בפרשת תצוה מסופר על הבגדים המיוחדים, המפוארים והקדושים שלבשו הכהנים בעת עבודתם בבית המקדש. ובאמת כל ישראל נקראים כהנים, כדכתיב (שמות יט, ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", שכל אחד מישראל עומד תמיד ומשרת לפני הקב"ה בתפילותיו, בלימוד התורה שלו ובקיום המצוות הממלאים את חיינו. לכן, כמו כהנים בעבודתם בבית המקדש, כל אחד ואחד מישראל צריך שיהא לבושו מיוחד שיהיה ניכר שהוא ממשרתי השם.

לבושו של יהודי צריך להיות מיוחד בשלשה דברים: ראשית, שיהא לבוש צנוע, ולא כאופנות החדשות של הגויים, שכל עניינם לעורר תאוות ומחשבות רעות ולבוז כל

קודש. שנית, להיזהר מלבוש האסור ע"פ תורה, היינו לבוש שמעורב בו צמר ופשתן יחדו שזה שעטנז, ואיסור שעטנז שווה לאיסור אכילת חזיר. שלישית, בלבוש של מצוה, היינו ציצית השקולה כנגד כל המצוות.

נדמה לאדם שענין הבגדים הוא סה"כ ענין חיצוני ולא כ"כ חשוב, אבל האמת היא שיש בהם נקודה פנימית ועמוקה, ולכן הם תופסים מקום חשוב בעבודת השם. ענין הבגדים בטבע הוא בעיקר לשמש להגנה על חיצוניות האדם מפני פגעים מבחוץ, כגון קור, חום וכד'. אבל באמת הם משמשים גם לשמירה על פנימיות האדם, והדבר נראה בחוש, שהרי עינינו רואות שמי שלבוש בגדים המורים שהוא שומר תורה ומצוות קשה לו להסתובב ולהתחבר עם אנשים פורקי עול, ויש בזה הגנה גדולה בפני השפעות רעות, וכי יוכל להיכנס למסעדה שאינה מהדרין מן המהדרין או לאיזה מקום מפוקפק?! כ"ש הלובש חלוקא דרבנן [לבוש של תלמידי חכמים ובני תורה].

התופעה הזו אינה במקרה, אלא יש בבגדים קדושה השומרת את האדם מפני עבירות. הראשונים שלבשו בגדים היו אדם וחוה, כדכתיב "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם". ומבארים חז"ל (בראשית רבה כ, כט) שהמילה "עור" רומזת גם על "אור", שבאמת מי שבגדיו הם בצניעות ובקדושה של מצוה – לבוש הוא תמיד כתנות אור..בגדי אדם וחוה היו בגדים שהלבישם הקב"ה, והם היו כתנות אור, וכן כל מי שדואג שמלבושיו יהיו כלבושי אדם ואשתו, בכיסוי ראש כהלכה, ובגדים צנועים ובמנעלים מתאימים, לבוש ועטוף הוא מכף רגל ועד ראש באור יקרות של קדושה.

וכ"ש בגדי מצוה, היינו הציצית, שהיא כתונת אור ממש המצילה מפגעים רעים כדרך שמזוזה שומרת דלתות ישראל, וכמו כן כיסוי הראש שהוא עטרת תפארת ונר אלקים דולק על ראשינו, שניהם שומרים אותנו מכל פגעי העולם. (הגר"ש פינקוס זצ"ל בספר נפש שמשון אגרות ומאמרים עמ' פב-פג)

שלא שינו את לבושם - שמירה בפני היצה"ר

מובא בילקוט שמעוני (פרשת חוקת פרק כא) שכאשר הסתלקו ענני הכבוד מעל עם ישראל עם פטירת אהרן הכהן, חשבו העמלקים שניתנה מן השמיים רשות להלחם בישראל. פחדו שמא יתפללו היהודים שיימסרו בידיהם ותפילתם תענה. מה עשו, שינו לשונם ככנענים, כדי שיתפללו ישראל לבוראם לתת הכנענים בידם, והואיל והם עמלקים לא תתקבל תפילתם. ראו ישראל לבושם כעמלקים ולשונם ככנענים, ולא ידעו על מי יתפללו, אמרו: נתפלל סתם. וזהו שנאמר: "אם נתון תתן את העם הזה בידי", ונענתה תפילתם.

ובספר ''שיח שרפי קודש'' מובאת שאלתו הנפלאה של הגאון הקדוש בעל חידושי הרי''ם זצ''ל: מדוע לא התחפשו כליל, ולא שינו גם לבושם יחד עם לשונם, ולא היו ישראל נבוכים, ולא היו מתפללים סתם, אלא סבורים שהם כנענים, ומתפללים על הכנענים – ואז לא היו נענים? ותירץ תירוץ נפלא ומרעיש, שאילו היו משנים גם את לשונם וגם את לבושם, אפי' לזמן קצר, ואפי' כדי להוליכם שולל בלבד, אזי היו הופכים באמת לכנענים. ואם היו ישראל מתפללים על הכנענים שיימסרו בידם, היתה תפילתם מועילה והיו נמסרים בידם! מכאן יהיה לנו מושג מה עמוקה ומהותית פעולת שינוי הלשון והלבוש!

סיפור בין זמננו מובא בספר ''פאר ישראל''. מעשה בצעיר שהצטנן ברוחניות ופזל למחוזות אחרים. לא היה נעים לו לשנות אורחות חיים בין מכריו, והחליט לנסוע לחוץ לארץ, שם יוכל לנהוג ביתר חירות. בא לפני רבו, ה''בית ישראל מגור זצ''ל, לקבל ברכת פרידה. קיבל, ונסע. מיד לאחר הנסיעה הופיע בביתו שליח מטעם הרבי. שאל את האם, האם הבן נטל עימו את הקפוטה [הלבוש] של שבת.

תמהה לשאלה, חיפשה בארון, ומצאה את הקפוטה... בערב השבת הראשון לשהותו של הבחור בחו''ל התדפק יהודי אלמוני על דלת אכסנייתו. ביקש לראותו, מסר לו חבילה, אמר: ''הרבי שלח זאת'', והלך. פתחה הבחור, ומצא בה את הקפוטה שהשאיר מאחריו... הבין שעיני הרבי צופות עליו, ולא שינה שם את לבושו. בהתייחדו בלבוש נשמר מחברה רעה, וסופו שהתעשת וחזר למוטב!

עם ישראל שמר על ייחודיותו במצרים משום שלא שינה את לבושו, שפתו ושמותיו (כמובא בפסיקתא זוטרתי שמות ו ו). ואף שלא היתה שם התבדלות מוחלטת, שהרי התדרדרו למ''ט שערי טומאה (כמובא זוהר חדש בשלח), אך מכיון שנזהרו לא לשנות את לבושם וכו' זכו לגאולה, שכן דברים אלו היוו בלם ועצרו את הסחף שלא יתדרדרו יותר. ועלינו לדעת שגם עלינו מופעלים לחצי חברה, וסביבנו יהום הסער. תרבות זרה מקיפה ומחלחלת, משפיעה ומדרדרת. והבלם אחד הוא, שמירה על לשוננו שתהיה לשון נקיה, עדינה, חפה מביטויים רחוביים וצורמים, והקפדה על הלבוש הצנוע. לבוש כהלכה לבני הישיבות, ולבוש ישיבתי לבני התורה, איצטלא דרבנן. ובזכות זה נזכה גם אנו ליגאל בב''א. (הרה''ג שלום מאיר הכהן וולך שליט''א בספרו מעיין השבוע פרשת חוקת עמ' שפב-שפג)

תכליתו ומהותו של לבוש האדם

'בגד', 'לבוש' – גם אלו עושים את האדם. עובדה היא שרק האדם מתלבש. סוגיית הבגדים רחבה עד מאוד. אין בכוונתנו לנסות ולהיכנס לעמקות העצומה שהתורה מגלה לנו בדבר מהות הלבוש, עם זאת, נוכל לחוש מעט מן העמקות הזו בהתבוננות פשוטה.

נשאל: מה מניע את רוב האנשים בעולם לעטות בגדים? אם זה רק משום שמזג האוויר קר ויש צורך בהגנה מפני הקור? הרי שיש עונות חמות, וגם אז אנשים טורחים להתלבש. אם זה רק לשם יופי? הרי שבעולם המודרני היום מחשיבים מאוד את חיצוניותו של הגוף. המסקנה המתבקשת: אם לא שחלק מהמהות הרוחנית של האדם קשור בחובתו הפנימית להתלבש, הדבר לא היה מובן. הדבר והיפוכו שבטבע האנושי בולט כאן מאוד: ככל ש'יתמרד' האדם כנגד לבישת הבגדים, הרי שהוא עדיין יתאמץ להישאר לבוש איכשהו.

היסוד לכך נעוץ בעובדה שכולנו צאצאי אדם הראשון. כידוע, חטא אדם הראשון גרם לאיבוד מעמדו הרוחני של האדם. חטא זה חייב אותו ומחייב אותנו לחזור בדרך הקשה אל המעלה הרוחנית הנשגבה אותה איבדנו. דרך החתחתים לתיקון החטא עוברת כמובן, דרך עבודת הגוף ואיבריו. כך, בדרך עלייה שלב אחר שלב, מתחתית סולם המעלות של התינוק היוצא מרחם אמו – אנו, הערומים מלבושנו הרוחני, עולים מעלה מעלה באמצעות הגוף אל תכליתנו הרוחנית.

כבני אדם, אנו מתביישים כאשר איננו לבושים. אנו מבינים עמוק בשורשנו הרוחני, שעל מנת להיות שלמים יותר עלינו להיות לבושים. גם בהיותנו בתחתיתו של אותו 'סולם', רחוקים מידיעה רוחנית, הלבוש אותו אנו 'מבקשים' הוא בעצם הלבוש הרוחני אותו איבדנו, כאשר הנגיעה הראשונית בלבוש הרוחני היא באמצעות הבגד הגשמי: מכנסיים, כתונת, מגבעת. מכאן גם סוד המילה 'לבוש', מלשון 'בושה', תוצאות של הבושה. [כמבואר במלבי"ם על הפסוק "ילבשו בושת וכלימה" (תהילים לה – כו) המגדילים בושה וכלימה עלי הם ילבשו לבוש הבושת והכלימה]

לכאורה, הבושה הטבועה בנו היא של אדם בפני אדם אחר, אם כי שורשיה נעוצים עמוק בתוך הרובד הרוחני של האדם. כמבואר בפירוש האוה"ח הקדוש (בראשית ב, כה) "ויהיו האדם ואשתו ערומים ולא יתבוששו" – כי העוון יוליד הרגשת הערוה אשר מצדה יוליד בושת הערום, והוא שאמר הכתוב "ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם" וכל אחד נתבייש מחבירו. [גם המילה "בגד" היא מלשון "בגידה" ביטוי לחוסר שלמות האדם, כמובא בגמ' (סנהדרין דף לז.) רבי זירא אמר "וירח את ריח בגדיו", אל תקרי "בגדיו" אלא "בוגדיו".

וביאר המהר"ל בחידושי אגדות (שם) כי הבגדים האלו הם רמז על הריקנין מפני שהבגדים הם טפלים לאדם, כך הריקנין אינם עיקר האדם].

האדם על פי בריאתו היה שלמות ללא חילוק של בגד חיצוני וגוף פנימי לו אלא שלמות רוחנית צרופה, כמ"ש הבן איש חי (הקדמה לפרשת בראשית) שבתחילה היה לאדם הראשון כותנות אור שהוא אור המקיף, וכאשר חטא גרם להעביר מעליו את כותנות האור ונעשה 'עור' במקום 'אור'. הבגד הוא הכרח המשלים לאדם, אך אינו ממהותו כי הוא אינו דבק לגופו ממש.

תכליתם של הבגדים בדרגתנו לאחר חטא אדם הראשון, היא לאפשר לנו להשתדל ולחזור למעלתנו הקדומה, מעלת אדם הראשון שהיה כולו שלמות פנים וחוץ, לבוש של אור רוחני. גם באמצעות הבגדים עומדת בפני האדם האפשרות והבחירה להגיע להשלמתו ולתיקונו הרוחני או חלילה להיפך. (הר"ר אלדד נקר שליט"א בספרו עצמותי תאמרנה עמ' 273-271)

בגדים מכובדים אך לא מפוארים

אימרה עממית אומרת: שיש אנשים הקונים מעיל יקר כדי שלזולת יהיה קר. אך טבעי הוא, שלכל אחד יש צורך להתלבש בנוסף לצורך ההגנה מפני קור וחום, גם כדי 'להראות טוב'. נשאלת השאלה: ביחס למה 'נראים טוב'? 'טוב' לעניין זה הוא תמיד ביחס למה שניתן להשוות. אדם רוצה להיראות טוב ביחס למישהו אחר. הרצון הזה הוא ענף של הדחף התחרותי הטבעי באדם, להשיג את האחר כדי להיות יותר טוב. [כמובא במסילת ישרים (פרק כג) כיון שטבע האדם להתנשא קשה עליו לעקור את הנטייה הטבעית הזאת].

ברמת הטבע הפשוט, זהו הכוח המדרבן, להיות למעלה, ו'למעלה' פירושו להיות יותר ממישהו אחר. אלו הן אמות מידה טבעיות שאין להתעלם מהן. אך יש אמות מידה הפוכות, המסוגלות להעלות את האדם גבוה יותר. כאשר אדם רוצה להגיע לאדם שבו, למעלתו הרוחנית, דווקא הגישה של לא להיראות יותר מדי ולא להיראות שונה היא הדרך לכך. עם זאת, אין להתעלם מכך שבגדים נאים משמחים את האדם, הם מוסיפים לו תחושה של יציבות ובטחון. על ידי כך הוא מרגיש בעל ערך ושייך לחברת בני אדם. נמצא שמצד אחד, יש להתחשב בצד הזה של הבגדים, דהיינו להיראות נאה כלפי חוץ, ומצד שני חשוב לעודד את הצד הרוחני שבבגדים, לא להדגיש בהם שום צד של ראוותנות.

איך עושים זאת. איך מגיעים לאיזון בין שתי הדרישות – הצורך הטבעי והתועלת הרוחנית? אנו מוצאים לכך רמז, דרך שני ביטויים: 'מכובד' ו'מפוארבי [כמבואר בדברי

המסילת ישרים (פרק כג) בדרכי קניית הענוה: ...שיהיה האדם מרגיל עצמו מעט מעט בהתנהג בשפלות אל הדרך שזכרנו, בישיבת המקומות הפחותים וללכת בסוף החברה, ללבוש בגדים צנועים, דהיינו מכובדים אך לא מפוארים, כי בהתרגלו בדרך הזה תכנס ותבוא הענוה בלבו מעט מעט עד שתקבע בו כראוי].

'מכובד' הוא מלשון כובד – משקל. 'בגדים' על פי חז"ל נקראים 'מכבדותי' (שבת דף קיג.). אין ספק, בגדים מסוגלים לעורר רגש של כבוד מצד הרואים את האדם הלבוש. עניין הכבוד פועל בבגדים גם להיפך: אם הם בלויים ומוכתמים, הם מפחיתים מהכבוד, גם אם האדם מצד עצמו ראוי לכבוד.

לאמיתו של דבר, האדם כנציגו של בורא העולם, נמצא על גשר צר מאוד. מצד אחד, עליו להיראות מכובד, כיון שהכבוד שרוחשים לו כאדם המקיים מצוות, הוא כבוד שמיים. ומצד שני 'לפתח חטאת רובץ'; בגדים מכובדים מדי עלולים לגרום לאדם עצמו ולרואים אותו לכבד את מראהו מצד עצמו, ועל ידי כך להתגאות ולהתנשא מעל לזולתו.

אם כן מהו 'שביל הזהב'? הסדר והניקיון בבגדים הוא יסוד יופיים של הבגדים. בזה מתחיל כבוד הבגדים ולובשם. על מנת שכובדו, היינו 'משקלו' הרוחני, ישמר – נדרש האדם להקפיד על בגדים נקיים ומסודרים, לא מפוארים, אך גם לא זולים.

נכון יהיה לומר כי יש מקום ללבוש בגדים מכובדים ומיוחדים כאשר האדם נדרש לכך מתוך השלמות הרוחנית אותה הוא רשאי ואף חייב להפיץ דרך מלבושיו. כמבואר בספר החינוך (מצוה צט) בעניין לבישת בגדי הכהנים: שנצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לגדולה וכבוד ואז יעבדו במקדש, שנאמר (שמות כה, ד) "ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו". משרשי המצוה, היסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל לפי פעולותיו ואחריהם מחשבותיו וכוונותיו, והשליח המכפר צריך להתפיס כל מחשבתו וכוונתו אל העבודה, על כן ראוי להתלבש בבגדים מיוחדים אליה, שכשיסתכל בכל מקום שבגופו מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד.

וכך מצאנו במצות לבישת הבגדים של הכהן הגדול בשעת עבודתו במקדש, בגדים שהתורה עצמה מעידה שתפקידם ל'כבוד ולתפארת' (שמות כח, ב), ואילו באדם שאינו נדרש לכך, שאינו במעמד של מלך או כהן, הרי נראה שראוי לו ללבוש בגדים מכובדים כנ"ל אך לא מפוארים. התפארות שאינה במקומה שייכת למה שכבר למדנו, שכל התפשטות הינה התרחבות העצמי הגורעת מן האדם. הנה, גם דרך הבגדים, על האדם לתת את דעתו שהתפארותו לא תוביל אותו לפראותו. (עצמותי תאמרנה עמ' 274)

האופנות המתחלפות הם כאבק בגלגלי המרכבה

אחת המילים שמשמעותה עומדת בסתירה לרוח היהדות היא המילה 'אופנה'. 'אופנה' כמציאות מקובלת בימינו היא אחד המושגים מתרבות הגויים שלצערנו חדרו ונשתרשו בהכרתנו כמושג מובן מאליו. אצל הרבה אנשים הפך מושג זה כהגדרה המחייבת את האדם, כאילו הן חלק ממציאות מוכרחת. ויש לכך אפילו ביטוי מחייב ממש... 'צו האופנה'! כך קורה כאשר יש הרבה אנשים שנוהגים באופן מסויים, ואז – הייתכן לכאורה שדווקא אתה תהיה שונה?! זה הרי נוגד את טבע האדם להיות שונה מסביבתו, וממילא הוא מוצא את עצמו מחוייב ל'צו'.

כאשר אדם נתלה, בדרך הטבע או בדעת הסביבה, טבעי הוא שהאופנה תהיה ה'מצווה' שלו. לעומת זאת, כאשר יש מערכת אחרת המצווה עליו, יכול 'צו האופנה' להתדפק על דלת ביתו ולשוב על עקבותיו. כבר אמרו חז"ל (אבות ה, כה) "הפך בה והפך בה, דכלא בה" – אין דבר שאינו רמוז בתורתנו הקדושה. יש דברים שאינם רמיזה, אלא נאמרים בפירוש. הבגדים על משמעותם והשפעתם הינם אחד מהם, הן בהלכה, הן במקרא והן בספרי המוסר.

נפתח בסיפור קטן: ילד כבן שמונה, חזר יום אחד מהלימודים ובפיו בקשה מהוריו שיקנו לו מעיל מסויים. סוג המעיל לא היה מקובל על הוריו ולא תאם לרוח בה רצו לחנך את ילדיהם. הבן טען בלהט ש'זו האופנה'! ואביו ענה לו בחידות ובמשלים: 'אם היו נותנים לך הזדמנות להיות על מרכבה מפוארת, מה היית בוחר להיות שם?' ומנה לפניו את האפשרויות – 'הסוס? הרוכב? המושב? הנוסעים? הגלגלים? או, הנוסע...?' כצפוי מילד, ענה כמובן שהיה מעדיף להיות הרוכב, האיש המדרבן את הסוסים, או לפחות... הנוסע המכובד היושב בתוך המרכבה. על כך ענה אביו: נראה לי שכאשר אמרת מקודם 'זו האופנה' בחרת להיות דוקא האבק שעל גלגלי המרכבה ולא הנוסע! על תמיהתו לתשובת אביו, הסביר האב: המילה 'אופנה' היא מלשון 'אופן' – גלגל. והנמשל: אופנה היא סגנון לבוש המשתנה מתקופה לתקופה. היא הולכת וחוזרת כמו גלגל. מי שדבק באופנות חולפות הרי שפעם 'חייב' הוא ללבוש דווקא כך, ולאחר תקופה קצרה הוא 'חייב' ללבוש אחרת, ללא מנוחה. התוצאה היא בילבול, חוסר יציבות ומתח.

על פי המשל, אדם כזה הוא אפילו לא האופן, שהרי הגלגל לפחות מחובר למשהו, לציר של המרכבה. ואילו הקשור לאופנה משול יותר לגרגיר אבק- דרכים הדבק לאופן. גרגיר המשלה את עצמו לרגע שהוא חלק מן האופן, למעשה, הנה, עוד סיבוב קל – והוא מחוץ לאופן, מחוץ לגלגל, מחוץ למרכבה. כך הוא ימשיך עד שהוא יידבק לגלגל חולף אחר,

לאופנה חדשה. לעומת זאת, אדם שחי את חייו כמו הנוסע המכובד שבתוך המרכבה, אינו חש רדוף לשנות את חיצוניותו, בגדיו ומנהגיו, כדי להתאים את עצמו לחברה ההפכפכה. להיפך, מי שנמצא סביבו לומד ומקבל ממנו. (עצמותי תאמרנה עמ' 266-265)

מה מסמלים הבגדים ההדוקים?

הלבוש מכבד את לובשו. המשתדל להדק את הבגד לגופו הרי הוא מגלה רצון כפול; להתנאות בבגדיו וגם להדגיש את צורת גופו. ככל שהאדם טורח להבליט יותר את צורת גופו ואבריו הוא מגלה שזהו כל עניינו, גוף. באופן כזה חשיבות הראש כמייצג השכל והתבונה, הופכת להיות טפילה לחשיבותם של שאר חלקי הגוף. לעומת זאת, ככל שהאדם לא יבליט את צורת איבריו הם יאבדו את ערכם הפרטי כלפי הגוף השלם, והראש יראה כמתנוסס מעל הגוף ברוב חשיבותו. בדרך זו תודגש דוקא התכלית האמיתית של האדם; החשיבה, הרוחניות, הדיבור – השייכים לראש. כך, על ידי הבגדים, מודיע האדם בלא אומר לסובביו, עד כמה הוא מעריך את מה שבראשו, בשכלו, או להיפך – עד כמה שרדידותו האישית מאלצת אותו להבליט את שאר איברי גופו, כפיצוי על חולשת שכלו.

הדבר נכון כמובן הן לגברים והן לנשים. אופנת הבגדים ההדוקים החלה דווקא בעולם המערבי, זה הדוגל ב'חרות האדם', כביכול. הרי זה כל כך מגוחך – אין ביטוי ברור כל כך להליכה נגד חרות האדם מאשר לבישת בגדים הדוקים. חירות האדם פירושה לאפשר לאדם לבטא את ה'אדם' שבו, את החכם החושב והמביע – ואילו הבגדים ההדוקים גורמים לכך שהאדם נתפס כאוסף של אברים נבדלים 'המדברים' במקומו, והרי זה ההיפך הגמור מצורת האדם האמיתית. (עצמותי תאמרנה עמ' 278)

איסור לבישת בגדים מהודקים

וכאן המקום לעורר שעל פי המבואר בפוסקים (באהע"ז סימן כג סעיף ו) יש איסור ללבוש מכנסיים או בגדים פנימיים צרים ודחוקים לגוף שעלולים לגרום לחימום ומכשול חמור בעוון ז"ל ח"ו (חכמת אדם כלל קכז סעיף ז , ואוצר הפוסקים אהע"ז סימן כג אות כ). וכבר צווחו והתריעו על כך גדולי דורנו שליט"א (הגר"ש וואזנר שליט"א במכתב שהובא בספר טהרת השבת כהלכתה עמ' קעח, והגר"מ קליין שליט"א בשו"ת משנה הלכות ח"ט סימן רסח, והגר"מ גרוס שליט"א בספרו אום אני חומה ח"ב עמ' שה, והגר"י רצאבי שליט"א בשו"ת עולת יצחק ח"א סימן קמח). ובפרט שאין דרכם של עם ישראל ללבוש מלבושים שעשויים ליוהרא ופריצות אלא בגדים המורים על ענוה וצניעות (קצור שו"ע סימן ג סעיף ב) .

אמנם אם הבגדים לא דחוקים על בשרו, מעיקר הדין מותר ללובשם, אולם ממידת הצניעות שהיו המכנסיים רחבים מעט יותר ממידת גופו שלא תבלוט צורת הגוף (שו"ת עולת יצחק שם). שכן ידוע כי הבלטת האברים הוא חוסר צניעות וגורם להרהורים רעים אצל הרואים אפי' כשהם מכוסים, ושומר נפשו ירחק מכך (כמבואר בכיוצ"ב בשו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תשע). ועל כן נהגו הצנועים והתלמידי חכמים מטעמי קדושה וצניעות ללבוש מכנסים רחבות שאינן סמוכות ודחוקות לבשר (רש"י והמאירי נדה דף יג:).

וראוי ליראי ה' לנטות בלבושם ובשאר ענייניהם לדרך היותר צנועה כמנהג החברים [בני התורה ויראי ה']. והפרישה החיצונה [מלבושם הצנועה של בני תורה ויראי ה'] אינה סימן יפה על פנמיותו של האדם (החזו"א בקובץ אגרות ח"ג אות קנב).

מה מסמלים נעלי עקב?

הנעל היא פריט השונה משאר חלקי הלבוש. אף שאפשר להרחיב מאוד בנושא הנעל, אנו נצטמצם לדוגמא קיצונית ומייצגת; נעלי עקב חולפות וחוזרות בעולם מדי תקופה. הדבר תלוי כידוע ביצרני הבגדים והנעליים אשר רבים מהם משקיעים הון רב בטכניקות מתוחכמות לגילוי תהליכי המחשבה ופיתויי היצרים של הקונים האפשריים של מוצריהם.

'נעל העקב', היא אחת מ'יצירותיהם'. מבלי להכנס לדקויות, ברור שישנם הרבה ממעצבי הנעליים אשר אינם שוקלים שיקולים של דרך ארץ והשפעה רוחנית שהנעל תספק או לא, אלא להיפך כוונתם לגלות דווקא את נקודות האחיזה של היצר בנפש האיש והאשה, באופן עמידתם, הליכתם, על מנת שנעליהם יהיו מוצר אהוד ונמכר.

יש להניח שנדרשת מודעות גבוהה מהאדם הממוצע על מנת להבין כיצד הנעל מוסיפה לאישיות או גורעת ממנה, אך ל'מודעות' של היצר אין פיקפוק, וכפי שמזכירים אנו תמיד 'אין חדש תחת השמש'.

הדברים ידועים ועתיקים בימי האנושות ונכתבו על כך במפורש על ידי חז"ל הקדושים. בתארם את סימני הדירדור הרוחני והמוסרי לפני החורבן, מתארים חז"ל את שפת הגוף היהירה והבלתי צנועה של בנות ציון כשהדגש המיוחד ניתן על דרך הילוכן, כמובא בגמרא (שבת דף סב:) דרש רבא בריה דרב עליאי מאי דכתיב "ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון"- שהיו מהלכות בקומה זקופה, "ותלכנה נטויות גרון" שהיו מהלכות עקב בצד גודל, "ומשקרות עיניים" - שהיו כוחלים את עינהם ומרמזים בהם, "הלוך וטפוף" – שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה. "וברגליהן תעכסנה" – אמר רב יצחק דבי רבי אמי שמטילות מור ואפרסמון [מיני בשמים] במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכיון

שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהן יצר הרע כארס עכ"ל.
עיצוב הנעליים יש בכוחו ליצור שינוי ממשי באופן העמידה וההליכה של האדם. מעבר לכך, גם תופעות שוליות הקשורות בנעליים משקפות את האישיות ומשפיעות עליה. למשל – נקישה רעשנית של עקבים בקרקע מבטאת רצון להחצנה ומשיכת תשומת לב. המסר הפנימי של הנוקש כך בדרך הילוכו הוא; 'אפילו בעקב, האיבר היותר רחוק ובלתי חשוב בגוף אני מסוגל להפגין את חשיבות שלי', ומכך יש להתרחק. (עצמותי תאמרנה עמ' 302-300)

פרק ח' - שלש אגרות לבן תורה החפץ בדרך האמת

הכובע [שלא] קובע!

'יש לך אולי חולצה עם צוארון שבצידו יש פס? יש לך אולי את המגבעת עם ההדגש הזוהר בסרט? יש לך אולי חגורה עם אבזם שמחובר... יש לך?' מי שואל את מי. אתה את המוכר. המוכרים בטוח מרוויחים מזה. מי שממציא את כל החידושים בלבוש מרויח מזה עוד יותר. אבל יש מי שמפסיד מזה, ובגדול. ואנחנו לא מתכוונים בכלל להורים, שהם אלו שאמורים לממן את כל החידושים האחרונים שעברו בראשו של אותו מעצב מצרפת או מאיטליה. ומאיפה ההורים מממנים זאת? לא ברור.
מה שברור שהם נאלצים בלית ברירה לממן זאת. אנחנו במיטב השכנועים וההסברים מפעילים לחץ רציני ביותר, ש'כבר אני לא מסוגל ללבוש את החולצה ההיא – כי מי הולך איתה היום'? ו'הכובע ההוא? סתם כובע בלי כלום. זה כובע'?
וההורים שהרבה פעמים כל כך מרחמים על הבנים שנאלצים חלילה לעבור כביכול 'השפלה' בישיבה אם ימשיכו ללכת בחולצה של העונה שעברה – נאלצים בסוף להיות מושפלים בגמחי"ם והלוואות. והכל כדי לממן לבנם יקירם לבוש מושלם לבן התורה.
אנחנו מבינים. הורים הולכים לגמחי"ם לא בשביל לחם וחלב! בשביל לממן פס זוהר במגבעת, חליפה עם פחות כפתורים וכיסים, או חולצה עם תפירה מסוג שונה. סלח לי בן יקר, אבל יש לך מעט רחמים בליבך על אביך? אבל כפי שהקדמנו לא רק ההורים מפסידים. אתה מפסיד מזה. כסף אתה בטח לא מפסיד. אבל הכבוד העצמי שלך הולך ונעלם.
חבל. כל כך חבל שבפנים אתה חושב שאתה חייב את החולצה הזו, או את הכובע המיוחד הזה – כי רק כך תרגיש נחשב בעיני כולם. וזהו? לאחר הרגיעה מההתלהבות

הזו – תישאר רגיל? סתם? אט אט אתה בונה את האישיות שלך על פס זוהר אחד. וזה כל כך עצוב. כי הרי אתה יודע טוב מאד שלקבל תשומת לב זה דבר נורמלי וחיובי לחלוטין – וכל אחד צריך את זה. השאלה היא רק: איך.

אתה הלא יכול לקבל התשומת לב הזו בדרך חיובית כל כך – כמו שאלה מצוינת שתבעיר את השיעור, או הבנה נכונה בתוס' שתבעיר אותך... בעזרה לחבר, בחסד עם אחר. רק תתחיל לעזור לחבר באמת – ובלי שום כונה להרויח מזה – ותראה כמה אתה מרגיש טוב עם זה. כמה אתה מתמלא מזה באמת! אז לא חבל? חולצה יפה יותר – משאירה את החולצה יפה, ואותך ריק. עכשיו תבחר מה עדיף. (עלון דרך ה' שע"י ארגון דורשי ה', מס' 47)

הבגד עושה את האדם?

נכון, המשיח טרם הגיע אך יש לנו כהן גדול! כן, פגשתיו אפילו אדם תימהוני אשר תפר את בגדי כהן גדול במידות המדויקות לו. חסר לו רק את המשיח כדי להיות כהן ועוד גדול! נו, בוודאי שנלגלג לכהן שכזה. ומה אם יש לך את הבגד וכי יש לך את האישיות? חלונות הראווה במגזרנו לא היו מעוצבות כך שנות דור, הורים רבים חסכו מפיהם עוף לשבת כדי לממן חליפת יוקרה לבן, או את חולצת המאה לבת, צעירים רבים טווים חלומות אופנה ומתעוררים בשאלת "מה אלבש"? תהייה המתרוצצת בו זמנית במיליוני מוחות שלתשובתה עונים שני סוגי בני אדם, יש את אשר יטיבו את מחלצותיהם ויחשבו מה החברים דורשים מהם באמת, בגד או תוכן? וייצאו בחיוך רחב לעוד יום מאושר. ויש שימררו בבכי כי הבגד לא תואם את שרוך הנעל.

טבעי הדבר שאדם אשר יעבור בסמוך לחלון ראווה מעוצב או לחבר שהעתיק את מלבושי הבובה שיחוש לרגע כנחות, הם המבינים, הם המעודכנים, אני, לא כ"כ. במחשבה שניה, מיהו "המבין"? האם אותו חלש אופי הסוגד לבגדיו כמי שהם כל עולמו? [ואל נשכח שאין כל צורך בידע או בתעודת בגרות, כדי להציגם בקופה], או זה שלמרות שיש לו את כושר ההחלטה לדרוש מהוריו להצטמצם כדי לרכוש בגד יקר והוא אינו עושה כן כי הוא מבין שהבגד עושה את האדם וקודם כל יש להיות "אדם" מתחשב ובעל דעה?

יקירי, חברך הפך להיות משועבד לבגדיו? רחם עליו, זכור שהוא זקוק למנת הפידבק היומית שלדעתו הוא אינו יכול לקבלה אלא באמצעות הבגד, לכן הוא גם צורך אותו כמנת סמי חייו. חסד תעשה אם תלך ותחמיא לו, אך חלילה לך לצמצם את כל אישיותך לכמה מטר בד או לתווית זעירה הגורמת לחמוס את הוריך המסורים לך מכל אדם.

ומהיכן שהבגד הוא אינו מלבד מנת סם? כי הנה לאחר שירד קרנו בעיני החברים נבקש לו מחליף. ומה קרה? וכי המלך של אתמול נעשה עני? וכי פתאום הוא אינו לפי צו האופנה העכשווי? אלא פשוט, נגמר לו הסם.. לכך, אדם ללא אישיות ירוץ כל חייו אחר הבגד, אך סם החברה יתפוגג תמיד וימשיך לרוץ כמשוגע אחר מראה עיניו. אך אדם בעל אישיות, יהא רגוע ושליו גם במעיל פשוט וירחם על חבריו הרצים אחר האופנות המתחלפות.

יקירי, זכור להתלבש נקי ומסודר, השקע באישיותך כדי שחברים יחפצו בה ולא בעטיפה החולפת. וזכור תמיד, ת"ח שיש רבב על בגדו חייב מיתה, רבב של צער הורים, פגיעה באחים ובאחרים. (המחנך הר"ר יוסף רבי שליט"א בעלון ישיחנה)

הערכה לפנימיות האדם ולא ללבושו החיצוני

משום מה, כאשר נעבור בסמוך לחלון ראווה יהא בו פריט אופנתי ומעוצב להפליא, אך כאשר ניכנס אל תוך החנות - אכזבה. בחנות: עשרות חליפות, חולצות ועניבות מעוצבות, מדפים צפופים מציעים מגוון פריטים וסטנדים עמוסי איבזרים משוועים - "קנה אחד וקבל את השני"... התבלבלתי. "סליחה אדוני, אני רוצה רק את החליפה ההיא כמו שבחלון".. המוכר יגיש לנו אותה ואז: "סליחה כבוד המוכר, אני לא הולך לשום מקום, אני יוצא רק לרגע לבדוק - האם זה באמת אותה חליפה כמו ההיא שבחלון.. זו אותה אחת? אתה בטוח? לא יכול להיות" נפטיר באכזבת מה.

העולם הזה הוא חלון ראווה גדול. טרם ייצאו האנשים אל רחובותיו, יעמדו הם מול מראה, יסדרו, יענבו, ואז יציגו בחלון העולם את בובת התוצאה. אנו עוברים ומתבלבלים, פוגשים בחבר שהוא בעצם בובה מעוצבת ומבקשים להידמות לו, אך לאחר שנתקרב אליו ונעמוד על טיבו, נפטיר באכזבה. מה? זה באמת אותו חבר כמו הבובה ההיא שהוא הציב בחלון? אתה בטוח? זה לא יכול להיות! נו, זה לא אותו חלום שכה רצינו לגעת בו.. נפטיר באכזבה עמוקה.

לאדם יש צורך טבעי להשתלב בחברה, רוצה הוא להיות חלק בלתי נפרד מהכלל. בנקודה זו בני האדם נחלקים לשניים: יש המרגיש שצריך הוא להידמות לכולם וזאת כי אין לו זהות משל עצמו, אז למה להסתכן בהצגת דבר חדש? ויש מי שאומר: אם גם אני בובה בעולם הזה, אז למה שאני אחקה אחרים? למה שאחרים לא יחקו אותי?

אנשי השיווק יודעים: חלונות הראווה נועדו לפתות בני אדם המתרשמים מהראווה ואשר אין להם דעה החלטית משל עצמם. תוכלו לפוגשם רוכשים בגדים רק משום ששהו בחלון הראווה וזאת למרות שעליהם הם לא בדיוק יחמיאו.. בוחרים הם בדרך

הבטוחה: אם המוכרים בחרו להניחם בחלון... משמע שהם יפים.. אלו מבקשים להלביש את עיני הסביבה ולא את אישיותם.
מאידך, תוכלו לפגוש חברים שאינם מסוגלים לרכוש בגדים שהיו לראווה וכולם ראו.. "מה? שאני אלך ברחוב עם פריט שכולם יידעו שקניתי אותו מהחנות הידועה של.. ההבדל ביניהם הוא במידת ביטחון העצמי, האחד מסוגל לייצר מותג והשני מסתמך על המוכר...
כשבוחרים עניבה לבובה, זה מאד קל. מחפשים את זה בעלת צבע העז שתמשיך את מירב תשומת הלב של העוברים והשבים. אך כשבוחרים חליפה לאישיותנו זה קצת מורכב יותר. או אז נתחשב במה נרצה לשדר לסביבה, באיזו סביבה אנחנו נמצאים ומה מעמדנו בה.
לעצב את אישיותנו לפי חיצוניותנו זה קשה, כי אז אתה מספק את רצון כולם אך לא את רצונך שלך ואז תחוש תסכול תמידי. אך אם נתמקד בעיצוב פנימיותינו או אז יהא הלבוש רק חלק זעיר מטרדות חיינו.
התרגלנו לקטלג את בני האדם לפי חיצוניותם. אדם הלבוש בהידור יזכה מאיתנו לתשומת לב גדולה יותר מאשר החבר הלבוש ברישול. זאת למרות שהחבר המרושל יהא משכיל ופיקח שבעתיים מההדור בלבושו. להביט כמו כולם על בובות בחלון הראווה ולהתפעל - אין זו גדולה, כי רוב בני האדם נכנעים לחולשת "האדם יראה לעיניים" (שמואל א', פט"ז). אך כדי להיות בעל תכונה אלוקית של - "וה' יראה ללבב" זו כבר גדולה עצומה בפני עצמה!
התרגלנו לחשוב באופן שטחי, כבר מהבר מצווה עומדים אנו בפני הדילמה הקשה עלי אדמה.. חליפה בצבע כחול עם פסים או בלי? חלקה? הרי זה נראה כמו אנשים מבוגרים... מחשבות אלו נוטעים בנו את התחושה שהבחירה המוצלחת תעשה אותנו למוצלחים ואהובים. יש לנו המוני קולבים בארון, לקולב אין רגשות, אין מסרים, אין צבעים, לכן עליו הכל יראה כל כך יפה. אנו בני האדם איננו קולבים! לנו יש משמעות, מסרים, דעות וכוח פנימי. תפקידנו הוא אינו לעשות את הבגד, אלא את האדם!
תפקיד החכם הוא להיות 'פוקח עיוורים' להתמקד בלבוש נקי ומסודר ולתת לכולם להעריך את עומק פנימיותו. תפקיד החלש הוא להיות 'מלביש ערומים' - להתמקד באיפור הריקנות ולהלביש בובה בחלון הראווה כדי שכולם יתייחסו אליו יפה...
השאלה: מה לעשות שאנו חיים בעולם כזה שאם מתלבשים לא בהתאם לסביבה הרבה בני אדם לא מתייחסים אלי ברצינות? התשובה: כאשר נראה צעירים המתלבשים

בקפידה וזוכים הם לתשומת לב, הרי שנבין מיד למה.. אך כאשר נראה צעיר המתלבש אף הוא בקפידה אך בצניעות וזוכה לתשומת לב החברים אזי נדע שזה רק בגלל אישיותו המרתקת. מסתבר שרק זה המתלבש בצניעות ולא על פי צו החברה, יכול לזכות ביחס רציני.

הבה ונזכור! לכל אדם שאיפות שונות משל חברו, גם דעות, וצרכים. לכן, לאחד תתאים חליפה כחולה, לשני שחורה, לשלישי אפורה ולרביעי משובצת. החברה מתייחסת לכל מי שמעניין אותה ולא לכל המתנשא מעליה. לכן, אם נבנה את עצמנו לפי אישיותנו או אז נהיה גם משפיעים ולא מושפעים. מייצגים ולא מציגים. (המחנך הר"ר יוסף רבי שליט"א בספרו פלא אדם עמ' 928-926)

שכר ומעלת המתלבש כמנהג היראים והשלמים

יש סיגופים קלים שאין בהם שום חשש מיחוש הגוף ואינו מחליש בזה את הגוף, רק קצת סבלנות וכפיית היצה"ר, ועם זה לסיגוף גדול נחשב כי כל דבר קטן וגדול שאדם מקבל על עצמו לכפרת עוונותיו נחשב לתיקון גדול מאוד, ותיכף ומיד באותו רגע נמחק חלק הזוהמא ממנו ונמחק איזה מזיק שנברא מעוונתיו ונתעלה שורש נפשו שבשמים, וגם נתעלה ונתעטר באיזה בחינה תואר צורת נשמתו ויש עלייה לכל המלאכים והנשמות המתלוים איתו שנבראו ע"י מעשיו הטובים, ומיד נכנע כללות הרע שבשורש נפשו הבהמית.

והנה בלבוש יש ג"כ סיגוף, שאם יש לאדם אפשרות לקנות בגדים יקרים וחשובים והוא חושב הלא טוב יותר שאקנה לי בגדים פשוטים ואחלק המותר לצדקה, או נותן מלבושים שיש לו ומלביש בהם עניים ומקיים מצות הלבשת ערומים, ככה מן השמים מלבישים בזו השעה את נשמתו בלבושי הוד והדר. וכ"ש אם מהדר לילך בלבושי צניעות כמנהג בני תורה ויראי ה' ומוסר נפשו על צניעות בני ביתו ואינו מסתכל על לעג הפתאים ועמי הארץ ומתלבש בבגדי חסידות וצניעות ביותר [וכל אחד לפי הנסיונות שלו בדברים אלו], נחשב לו בכל יום לסיגוף גדול ולעמידה בנסיון ואשרי חלקו כי לפום צערא אגרא [כפי גודל הצער והקושי כן גודל המעלה והשכר]. והבא ליטהר מסייעין בידו. (הגה"צ רבי אהרון ראטה זצ"ל בספרו טהרת הקודש מאמר תשובת המשקל פרק ו-יט)